

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876. Andra Kammaren. N:o 38.

Tisdagen den 11 April.

Kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

§ 1.

Upplästes till justering protokollet för den 3 innevarande månad, i sammanhang hvarmed ordet begärdes af

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Carlson, som yttrade: Då jag vid den fråga, som ställdes till mig vid behandlingen af 11 punkten utaf Stats-Utskottets utlåtande N:o 22, hvilken punkt angick öfverflyttande på ordinarie stat af, bland annat, de 30,000 kronor, som anvisats såsom förhöjning i anslaget till extra lärare vid elementarläroverken, icke hade till hands de sifferuppgifter, som tjenade till att styrka de af mig uti mitt svar upplysta förhållanden, och då min framställning blifvit bestridd, tillåter jag mig anhålla att nu vid protokollsjustering få anföra berörda sifferuppgifter.

Det nu ifrågavarande vid 1875 års riksdag beviljade anslaget, 30,000 kronor, till arfvoden åt extra lärare, var icke någon ny utgiftspost. Det var blott en tillökning uti det för omförmälda ändamål förut anvisade anslag.

Detta anslag bestämdes vid 1865—1866 årens riksdag till 44,000 kronor.

Under de senast förflutna åren hafva emellertid å berörda anslag utbetalts vida större belopp än det, hvartill anslaget varit bestämdt. Så till exempel utanordnades under år 1873 70,000 kronor och under år 1874 74,000 kronor; i förra fallet 26,000 kronor och i senare fallet 34,000 kronor mera än anslagets belopp, allt under förutsättning att besparingar å det stora reservationsanslaget till elementarläroverken skulle finnas, hvilka besparingar dock i sjelfva verket icke funnits, enär i stället uppkommit en brist, om hvars början upplysning meddelas i punkten 53 af Stats-Utskottets utlåtande N:o 22. Vid 1874 års riksdag begärdes och beviljades en tillökning uti ifrågavarande anslag af 16,000 kronor, i följd hvaraf anslaget från och med år 1875 utgick med 60,000 kronor.

Den 28 Augusti 1874 förhöjdes af Kongl. Maj:t arfvodena för de extra lärarne med 250 kronor för hvar, så att dessa arfvoden skulle

utgöra för helt år räknadt 1,250 kronor för examinerade och 1,000 kronor för oexaminerade extra lärare, att utgå från och med höstterminen 1874.

Vid 1875 års riksdag begärdes och beviljades vidare en tillökning i nu i fråga varande anslag af 30,000 kronor, i följd hvaraf anslaget för år 1876 utgör 90,000 kronor.

Vid 1876 års början kunde man väl förutse att, om arfvodena för de extra lärarne ytterligare höjdes, det befintliga anslaget icke skulle dertill lemna tillgång. Vid den tid, då Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof till innevarande Riksdag afläts, var emellertid det belopp, som under år 1875 erfordrats för tillämpning af de i Augusti 1874 beslutade grunder för arfvodesfördelningen, icke känt. Icke heller kunde, då endast några få dagar efter årets ingång förflutit, tillräcklig erfarenhet vara samlad, för att bestämma det belopp, hvarmed en förhöjning i anslaget kunde bära innevarande år äskas.

Vederbörandes uppgifter, hvilka inkommit till Statskontoret, hafva sedermera ådagalagt, att de belopp, som under år 1875 utgått för tillämpning af de af Kongl. Maj:t i Augusti 1874 bestämda grunder för extra lärares aflöning, utgjort 90,694 kronor, eller omkring 30,000 kronor mera än det befintliga anslagets belopp.

Då sålunda för tillämpning af *de förut beslutade grunderna hela* det belopp, som för år 1876 var disponibelt, eller 90,000 kronor och mera, under år 1875 befunnits behöfligt, och då på elementarläroverkens reservationsanslag icke funnos *några* besparingar, utan endast en, just genom utbetalningar utöfver anslagen alltmera förstorad brist, så kunde det icke låta sig göra att ytterligare *höja* arfvodesbeloppen, såvida man icke ville, mot grundlagens tydliga föreskrift, öfverskrida anslaget, hvilket jag äfven tog mig friheten yttra vid det tillfälle, då frågan var före.

Ty om det belopp, som kunde disponeras, 90,000 kronor, icke hade varit tillräckligt att bestrida de utgifter, som för tillämpning af förut beslutade arfvodesgrunder erfordrats, så kunde man ännu mindre påräkna att det skulle lemna tillgång till utbetalning af *ännu högre* arfvoden.

Det har slutligen blifvit framkastadt, att det nu i fråga varande anslaget skulle hafva dragits till andra ändamål. Utom det otänkbara deri att ett extra anslag, gifvet för ett visst bestämdt behof, skulle kunna för annat behof disponeras, möter här det rent af omöjliga deri att ett anslag, som till *hela* sitt belopp åtgått till uppfyllande af dess eget ändamål, skulle kunna tillika anlitas för ett annat.

Jag anhåller vördsamt att detta yttrande måtte få åtfölja protokollet.

Herr Sjöberg: Då det var jag, som vid sammanträdet den tredje i denna månad tog mig friheten att af Herr Chefen för Ecclesiastikdepartementet begära en upplysning i det ämne, hvarom hans nyss afgifna yttrande handlar, tillhör det också mig att med tacksamhet erkänna, att det af honom nu gjorda förklarande icke, i afseende å fullständighet och bestämdhet, lemnar något öfrigt att önska. Jag tillå-

ter mig således uttrycka den förhoppning, att hvarken Herr Ecclesiastikministern eller någon af denna Kammares ledamöter skall förtänka mig, att jag genom min berörda förfrågan gifvit anledning till en förklaring, hvarigenom en önskvärd utredning af ärendet i dess nuvarande skick erhållits.

Vidare anfördes icke. Kammaren godkände det upplästa protokollet.

Efter uppläsning dernäst af protokollet för den 4 i denna månad, blef detsamma äfvenledes af Kammaren godkändt.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarne ett till Kammaren ankommet Kongl. Maj:ts Utslag, lydande sålunda:

»Kongl. Maj:ts utslag uppå de besvär, Jonas Nordin, Erik Jonsson, Jonas August Flodén, Martin Olofsson, Nils Andersson, J. O. Nordstrand, Jonas Olofsson och L. P. Lundgren, alla i Attmars socken, i underdånighet anført deröfver att, sedan vederbörande domhafvande den 12 sistlidne Januari förrättat val, medelst elektorer, af riksdagsman i Andra Kammaren för Torps, Tuna och Njurunda tingslags valkrets, dervid Hofpredikanten Per Lithner, som erhållit de flesta rösterna, förklarats utsedd till riksdagsman för nu löpande valperiod;

så ock efter det dels C. P. Grafström, Hans Andersson, Nordin, Lundgren, J. P. Westin, Jon Nilsson, E. O. Eriksson, D. Kjellman, H. Svensson, Henrik Ersson, Nordstrand, A. Johansson, A. Wiberg och Jonas Olofsson samt dels Nils Andersson, Erik Jonsson, Flodén och Martin Olofsson hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vester-Norrlands län häröfver sig besvärat samt, under yrkande af valets upphäfvande, anført, *Grafström och hans medparter*, att elektorsvalet för Hafverö kommun icke egt rum förr än den »6» Januari och icke förrättats i vederbörlig ordning inför kommunalstämmas ordförande, äfvensom att dessutom från flera kommuner icke behörigen utsedda elektorer i riksdagsmannavalet deltagit, utan att likväl klaganderna företett protokoll öfver elektorsval från mer än Attmars socken, samt *Nils Andersson och hans medparter* att kallelse till elektorsvalet för Attmars kommun, som förrättats den 3 Januari, icke egt rum förr än nästföregående dag, Söndagen den 2 i samma månad,

har Landshöfdinge-embetet i ofvannämnda län medelst utslag den 5 sistlidne Februari sig utlatit: att, som utsedda elektorer från samtliga kommunerna i valkretsen inställt sig vid öfverklagade riksdagsmannavalet, samt klaganderna, hvilka lemnat obestyrkt när kallelsen till elektorsvalet för Attmars kommun egt rum, icke visat sådana omständigheter i fråga om elektorsvalen, hvarigenom elektorerne från någon kommun enligt Riksdagsordningen bort betagas rätt att i riksdagsmannavalet deltaga, saknade Landshöfdinge-embetet skäl att vid besvären fästa afseende; Med Kongl. Maj:ts Högsta Domstol beslutet; Gifvet Stockholms Slott den 27 Mars 1876.

Kongl. Maj:t har i nåder låtit sig föredragas ofvanberörda underdåniga besvär och finner skäl ej vara anfördt, som i Landshöfdingeembetets utslag kan verka ändring. Det vederbörande till underdånig efterrättelse länder.

Under Kongl. Maj:ts Sekret.

Gust. Lagergren.»

§ 3.

Angående upphäfvande af jordbrukarnes kungs- och kronoskjutsskyldighet.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 48, i anledning af väckt förslag om upphäfvande af den jordbrukarne åliggande kungs- och kronoskjutsskyldighet.

Utskottet hade hemställt:

att Herr *C. J. Svenséns* motion, N:o 102, deruti nämnda förslag var framställt, för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Svensén, hvilken såsom ledamot af Utskottet inom det samma reserverat sig mot nämnda hemställan, anförde: Utskottet har i sitt betänkande visserligen förklarat, att ingen åtgärd för närvarande må vidtagas med afseende å det förslag, jag väckt uti ifrågavarande ämne; men Utskottet har icke desto mindre erkänt, att hvad i motionen blifvit anfördt visserligen är förtjent af Riksdagens uppmärksamhet och att afslaget således endast beror derpå, att Kongl. Maj:t i dessa dagar tillsatt en komité för behandlingen af de frågor, som röra skjutsväsendets ordnande, hvilken komité möjligen kommer att taga frågan om kungs- och kronoskjutsskyldighetens upphäfvande under ompröfning. Jag har således derutinnan ingenting att erinra mot Utskottets uppfattning, så vida jag nemligen blir förvissad derom, att den tillsatta skjutskomitén verkligen erhållit ett sådant uppdrag; och då jag finner Herr Civilministern i Kammaren närvarande, hoppas jag att af honom erhålla underrättelse i detta hänseende.

En sak står emellertid qvar, som utgör en stor olägenhet för den kronoskjutsskyldiga allmänheten, den nemligen, att denna allmänhet blir beordrad att verkställa skjutsningar under de s. k. fältmanövrerna, som af de särskilda regementena i landsorten årligen företagas. Jag har visserligen inom Stats-Utskottet blifvit förvissad derom, att vederbörande icke äro berättigade att pålägga denna kronoskjuts; men icke förty pågå dessa olagligheter i vissa orter är efter år, dervid flera gånger hästar till ett antal af 60 å 80 blifvit för ändamålet uppbådade. Dessa skjutsskyldige måste dervid inställa sig, ofta från aflägsna trakter, med en kostnad, som på många af dessa oprivilegierade jordbrukare belöper sig till hundratals kronor om året. Det är detta, som jag hade önskat Utskottet tagit något närmare under öfvervägande; men då så här icke skett, har jag likväl, då personer, som i saken äro hemmastadda, inom Utskottet förklarat, att det är en olaglighet att requirera kronoskjuts vid fältmanövrer velat hafva den saken offentligjord, på det att olagligheterna må upphöra.

Emellertid återstår dock ett missförhållande, som icke afhjelpes med hvarken komiténs eller några andra personers yttrande i allmän-

het, nemligen det som afser skjutsersättningen för kronoskjutsen. Om denna sak har nemligen den afdelning, som behandlade frågan, afgifvit ett betänkande, som jag för min del önskar att Kammaren behagade godkänna, och hvilket lyder sålunda: »att Riksdagen i samma skrivelse måtte anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, så fort sådant kan ske, föreskrifva, att legan för hvarje till kungs- och kronoskjuts begagnad häst skall med 1 krona 60 öre milen utgå, samt att Kongl. Maj:t ville till nästkommande Riksdag aflåta framställning angående den tillökning i åtskilliga å riksstaten uppförda utgiftsanslag, som af berörda förhöjning i skjutslegan för kungs- och kronoskjuts må för-anledas.» Nu är förhållandet det, att för alla öfriga skjutsbestyr uppbäres en lega af 1 krona 60 öre för milen, och enligt den utredning af frågan, som inkomstafdelningen förebragt, ansågs det nödigt att just under öfvergångstiden, intill dess att skjutsbördan aflyftades från den oprivilegerade jorden, stadga en högre ersättning jemväl för kronoskjutsen. Jag anhåller således, att Herr Talmannen behagade framställa proposition derom, att skjutslegan för kungs- och kronoskjutsen hädanefter och intill dess skjutsbördan blifvit från jordbruket aflyftad måtte utgå med 1 krona 60 öre milen, samt utbedjer mig att, sedan jag erhållit upplysning om huruvida frågan i öfrigt kommer under skjutskomiténs behandling, få afgifva det yttrande, hvartill jag kan finna mig befogad.

*Angående upp-
häfvande af
jordbrukarnes
kungs- och kro-
noskjutsskyl-
dighet.
(Forts.)*

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet Thyselius: I anledning af den uppmaning, som blifvit stäld till mig, att lemna en upplysning derom, huruvida äfven ordnandet af kungs- och kronoskjutsskyldigheten utgör föremål för behandling af den komité, som nyligen blifvit nedsatt, anser jag mig böra i allo vitsorda rigtigheten af den uppfattning, Stats-Utskottet i sitt utlåtande uttalat; hvilken Stats-Utskottets uppfattning dessutom torde finnas så mycket mera förtjent af förtroende, som i Utskottet, om jag icke bedrar mig, hafva plats tre ledamöter i den komité, som blifvit för skjutsväsendets ordnande förordnad. Det är visserligen en sanning, att i det af Kongl. Maj:t derom fattade beslutet det icke särskildt uttalats, att ordnandet af kungs- och kronoskjutsskyldigheten skall utgå derifrån, att entreprenad ovilkorligen skall införas; men det torde vara lätt insedt, att en så allmän föreskrift omöjligt kunnat gifvas eller iakttagas. Kronoskjutsen ifrågakommer nemligen icke endast under fredstid, utan äfven under krigstid; och jag tror, att det för en hvar skall ligga tenligen klart, att under sådana, för hela landet bekymmersamma tider man icke kan uteslutande fästa sig vid att kronoskjutsen skall på entreprenad blifva utgjord.

Hvad angår de öfriga frågor, som i den föregående talarens anförande blifvit framställda, äro de allesammans, till följd af sin natur, föremål för nämnda komiténs behandling, och jag torde således icke nu hafva anledning att deröfver afgifva något yttrande.

Herr Carl Ivarsson: Jag förundrar mig visst icke öfver, att motionären väckt ett sådant förslag som det ifrågavarande, emedan frågan nog är förtjent af att tagas i öfvervägande; men deremot för-

Angående upphäfvande af jordbrukarnes kungs- och kronoskjutsskyldighet.
(Forts.)

vänar det mig på det högsta, att han fortfarande påyrkar aflåtande af en underdanig skrifvelse till Kongl. Maj:t i frågan — hvilket han nyss gjorde, om jag hörde riktigt — efter de upplysningar han inom Utskottet erhållit, och hvilka sedermera ytterligare bekräftats af Herr Chefen för Civildepartementet, nemligen att Kongl. Maj:t, sedan den tid då motionärens förslag afgafs, tillsatt en komité, som fatt hela frågan om skjutsväsendets omreglerande sig uppdragen, således icke endast frågan om håll- och reservskjutsens upphäfvande, utan äfven om borttagande af krono- och kungsskjutsen.

När nu förhållandet är sådant, hvartill skulle väl då en skrifvelse till Kongl. Maj:t tjena?

För min del anser jag, att Riksdagen icke bör underlåta att skriftligen hos Kongl. Maj:t framföra sina önsknings, då det är nödvändigt, men jag är alldeles icke med om att Riksdagen missbrukar denna rätt genom att både i tid och otid aflåta sådana skrivelser.

I detta ämne förefinnes nu uppenbarligen icke den ringaste anledning till att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, ty, i händelse Riksdagen skulle gå in på att afsända en sådan skrifvelse, hvad skulle väl af en sådan skrifvelse vara att förvänta? Jo, utau tvifvel ingenting annat än att Kongl. Maj:t i första hand öfverlemnade densamma till skjutskomiténs handläggning och först derefter med stöd af samma komiténs utlatande tog frågan under ompröfning.

Då dessutom motionären så till vida redan vunnit sitt syfte med motionen, att han fatt frågan öfverlemnad till den för skjutsväsendets ordnande tillsatta komité, så tror jag det alldeles icke förefinnes något skäl att nu aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilket jag skulle för min del anse vara både oklokt, öfverflödigt och olämpligt. På grund af hvad jag således anført hemställer jag, att Utskottets afstyrkande af motionen måtte af Kammaren bifallas.

Herr Svensén: Med anledning af den siste värde talarens yttrande ber jag endast att fa erinra derom, att jag alldeles icke gjort någon framställning om att Kammaren skulle aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det hänseende den ärade talaren påstått, med begäran att den för skjutsväsendets ordnande tillsatta komité äfven skulle taga den i min motion afsedda frågan i behandling, och att jag i detta hänseende funnit mig tillfredsstäld af de upplysningar Herr Civilministern härom lemnat, utan jag har blott hemställt, att man skulle gå in med en skrifvelse till Kongl. Maj:t och begära en förhöjning i skjutspenningarne från 1 krona 20 öre till 1 krona 60 öre per häst för milen, och icke något annat.

Herr Carl Ifvarsson: Jag kunde visserligen icke med säkerhet höra hvad motionären förra gången han hade ordet gjorde för framställning, men, för så vidt jag kunde uppfatta hans mening, ville han att Riksdagen skulle aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om kungs- och kronoskjutsskyldigheten, och det har också bekräftats ytterligare af hans sista yttrande.

Han sade visserligen nyss, att han inskränkt sitt yrkande dertill, att man hos Kongl. Maj:t skulle begära att få skjutslegan höjd till

I krona 60 öre för milen, och det är nog godt och väl; men, efter hvad jag kan förstå, hänger den frågan så nära som möjligt ihop med frågan om afskaffande af skjutsningsskyldigheten, ty, om denna afskaffas, blir deraf en naturlig följd, att någon skjutslega därför icke vidare kommer i fråga. Kan åter denna skjutsningsskyldighet icke upphävas, blir frågan sedan, huruvida skjutslegan bör höjas eller icke.

Jag tror således att motionärens senare förslag är sämre än det förra och finner deruti för mig ytterligare skäl att yrka bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr Talmannen propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på Herr Svenséns yrkande; och enär den förra af dessa propositioner blef med öfvervägande ja besvarad, hade Kammaren således bifallit Utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogos och bordlades å nyo Stats-Utskottets utlåtande N:o 49 och memorial N:o 50.

§ 5.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 51, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel; och blefvo dervid de i samma memorial föreslagna voteringspropositioner af Kammaren godkända.

Vid föredragning dernäst af Stats-Utskottets memorial N:o 52, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslag under riksstatens åttonde hufvudtitel, biföll Kammaren Utskottets hemställan i första punkten samt godkände de förslag till voteringspropositioner, Utskottet i andra — nionde punkterna framlagt.

§ 6.

Följande ärenden blefvo, efter föredragning, för andra gången bordlagda, nemligen:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 53—55;

Sammansatta Bevillnings- och Lag-Utskottets betänkande N:o 1; och Lag-Utskottets betänkande N:o 31.

§ 7.

Till afgörande förekom Kammarens Enskilda Utskotts utlåtande N:o 33, angående vissa städers indelning i valkretsar.

Sedan Kammaran, i anledning af stadgandet i Riksdagsordningens § 13 mom. 3, så lydande: »I hvarje stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen. Öfriga städer skola första gången af Konungen och derefter hvart

Angående vissa städers indelning i valkretsar.

(Forts.)

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

tionde år af Kammaren ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman, och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sextusen och högst tolf tusen,» och enär tiden nu vore inne för nämnda anordnings vidtagande af Kammaren, tillsatt ett Enskildt Utskott för att afgifva förslag uti ifrågavarande hänseende, hade bemälda Utskott i sitt nu föreliggande utlåtande framställt ett sådant förslag; varande detsamma af följande innehåll:

Med undantag af Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Gefle, Karlskrona, Jönköping, Upsala, Lund och Örebro, hvilka, sasom egande en folkmängd som öfverstiger 10,000, äro berättigade att hvar för sig utgöra valkretsar, skola öfriga städer på nedannämnda sätt indelas i valkretsar, som hvardera ega att utse en riksdagsman, nemligen:	
Ystad, Trelleborg, Skanör och Falsterbo, en valkrets,	9,783 invånare.
Landskrona, en valkrets,	9,048 »
Kristianstad och Simrishamn, en valkrets	10,538 »
Helsingborg, en valkrets,	9,471 »
Halmstad och Engelholm, en valkrets,	8,684 »
Laholm, Varberg, Falkenberg och Kungsbacka, en valkrets,	6,052 »
Karlshamn och Sölvesborg, en valkrets,	7,604 »
Kalmar, en valkrets,	9,947 »
Vexjö, Eksjö, Vimmerby och Borgholm, en valkrets,	9,522 »
Vestervik och Oskarshamn, en valkrets,	10,237 »
Udevalla, Strömstad, Marstrand och Kungälf, en valkrets,	10,412 »
Venersborg och Åmål, en valkrets,	7,071 »
Borås, Alingsås och Ulricehamn, en valkrets,	7,089 »
Mariestad, Skara och Sköfde, en valkrets,	8,148 »
Lidköping, Falköping och Hjo, en valkrets,	7,615 »
Linköping, en valkrets,	8,112 »
Vadstena, Skeninge, Söderköping och Grenna, en valkrets,	7,072 »
Visby, en valkrets,	6,492 »
Eskilstuna och Torshälla, en valkrets,	8,084 »
Nyköping, Strenguås, Mariefred och Trosa, en valkrets,	7,177 »
Karlstad och Filipstad, en valkrets,	9,118 »
Kristinehamn, Nora, Linde och Askersund, en valkrets,	8,815 »
Arboga och Sala, en valkrets,	7,937 »
Vesterås och Köping, en valkrets,	8,232 »
Enköping, Södertelje, Norrtelje, Vaxholm, Öregrund, Östhammar och Sigtuna, en valkrets,	9,839 »
Falun, Hedemora och Säter, en valkrets,	8,466 »
Söderhamn och Hudiksvall, en valkrets,	10,400 »
Sundsvall, en valkrets,	7,695 »
Hernösand och Östersund, en valkrets,	6,830 » samt
Umeå, Skellefteå, Luleå, Piteå och Haparanda, en valkrets,	8,810 »

Och hade Utskottet slutligen hemställt:

att hvad så blifvit stadgadt skulle gälla till efterrättelse ej allenast då nya val för Andra Kammaren i hela riket för första gången hädanefter komme att förrättas, utan äfven sedermera, intill dess Kammaren, till följd af gällande föreskrift, å nyo ordnade valkretsarne och beslutet derom kunde vinna tillämpning för de städer, som då egde mindre än 10,000 invanare.

*Angående vissa
städers indelning i valkretsar.
(Forts.).*

Efter det uppläsning skett af berörda förslag och slutliga hemställan, lemnades ordet på begäran till

Herr Wieselgren, som anförde: Då jag måste förklara mig icke hafva blifvit fullt tillfredsstäld af det förslag, Kammarens enskilda Utskott i förevarande fråga framlagt, vill jag genast i början göra det medgifvande, att uppgörandet af ett förslag till de mindre städernas fördelning i valkretsar ju alltid måste möta stora svårigheter och till en viss grad blifva beroende på jemkningar, som kunna få sken af godtycklighet. Jag vill därför icke heller tillmäta de ändringsförslag, jag ämnar taga mig friheten framlägga, någon ofelbarhet, utan inser mer än väl, att, lika såväl som jag kan, efter hvad mig synes, rigta befogade anmärkningar mot Utskottets förslag, sådana anmärkningar emot mina ändringsförsök jemväl skola kunna af andra förebringas. Då jag emellertid af lätt begripliga skäl i detta medgifvande icke funnit tillräckligt rättfärdigande för det af Utskottet framlagda förslaget, har jag ansett mig icke böra underlåta att göra framställning om de ändringar deri, till hvilka jag funnit fog förefinnas.

Jag vill då främst anhålla att få fästa uppmärksamheten vid den första valkretsen, som, enligt Utskottets förslag, skulle utgöras af städerna Ystad, Trelleborg, Skanör och Falsterbo, en valkrets med tillhoppa 9,783 invanare. Ystad är, efter mitt förmenande, ett stadssamhälle, för hvilket man bör kunna hoppas en lifvigare utveckling, då detsamma, som redan räknar 6,524 invanare, ingrediärer i ett ganska utveckladt jernvägssystem, är var närmast kontinenten belägna hamnort och genom sin hittills hafda lifsperiod visat, att det icke är stillastående, än mindre tillbakagående. På grund häraf har jag, med stöd af det förfaringssätt, som af regeringen vid första valkretsindelningen följdes, ansett denna stad böra bilda en egen valkrets; och jag lägger så mycket större vikt härvid, som, då återstående städer i samma valkrets icke kunna ensamma för sig bilda en egen krets, det blir det naturligaste i världen att med dem förena de båda öfriga skånska småstäderna, Simrishamn och Engelholm. Denna valkrets skulle då komma att innefatta 6,835 invanare. Jag förbiser icke, att de på sådant sätt sammanslagna städerna tillhöra två skilda län — Trelleborg, Skanör och Falsterbo nemligen Malmöhus, samt Simrishamn och Engelholm Kristianstads; men då grundlagen med sin bestämmelse »så vidt ske kan länsvis» icke uppställer något under alla förhållanden absolut stadgande; och då dessutom en ännu större brist träffas uti Utskottets förslag genom Engelholms förbindande med stad inom både annat län och annat landskap, har jag icke dragit i betänkande att på sätt som skett sammansätta ifrågavarande valkrets. Derigenom torde äfven en annan fördel vara att vinna. Ty jag skall be att redan här få nämna,

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

att jag vid upprättandet af mina kretsförslag låtit leda mig, bland annat, af den grundsats, att man, så vidt det later sig göra, vid valkretsarnes anordnande icke bör till ett större stadssamhälle föga ett annat, som genom sin litenhet aldrig någonsin skall kunna förmå att gent emot den större kamraten göra sin mening gällande. Jag tror nemligen, att man genom ett motsatt förfaringssätt skall komma att döda allt politiskt intresse i dessa våra mindre städer, helst då detta intresse hos vårt folk ju visst icke är så starkt, att det tål många stötar eller kan väntas, i trots af större hinder, förmå hålla sig uppe. Om man deremot sammanfogar flera smärre samhällen, intager intet af dem en så predominerande ställning, att icke de öfriga ega utsigt i någon mån, när det gäller, kunna genomdrifva sin vilja; och derigenom skall ock den politiska lifaktigheten hos dem bättre hållas vid makt.

Af hvad jag redan yttrat torde inses, att min opposition jemväl måste komma att rigta sig mot de Utskottets båda valkretsar, som bildats dels af städerna Kristianstad och Simrishamn, och dels af städerna Engelholm och Halmstad. Kristianstad är en stad, som redan eger en befolkning af 8,845 invånare, och skulle nu sammanparas med det mångdubbelt mindre Simrishamn, som ju räknar blott 1,693 invånare. Likaså skulle det lilla Engelholm med 1,883 invånare göras till bihang åt det nära fyra gånger så stora Halmstad. Skola icke här lätteligen inträffa de olägenheter, jag påpekat? Deremot torde sadant, utan men i öfrigt, sannolikt kunna undvikas, om man, på sätt jag nyss föreslagit, sammanslår Engelholm och Simrishamn till en krets med de öfriga skånska småstäderna samt låter Kristianstad och Halmstad hvar för sig utgöra en valkrets.

Hvad vidare angår de begge af Utskottet föreslagna valkretsarne Vexjö-Eksjö-Vimmerby-Borgholm med 9,522 invånare samt Vester-vik-Oskarshamn med 10,237 invånare, ber jag att till en början i afseende å den förstnämnda af dessa valkretsar fa anmärka, att den är sammansatt af städer från *tre* olika län, nemligen Vexjö från Kronobergs, Eksjö från Jönköpings samt Wimmerby och Borgholm från Kalmar län. Väl vet jag, att denna indelning har för sig »prejudikat», ity att de tre förstnämnda städerna sammanbundits redan i den af regeringen för tio år sedan uppgjorda anordningen; men förhållandena hafva sedermera ändrats, så att denna indelning, då kanske nödvändig, numera icke är af behovvet påkallad. Jag har tänkt mig en sådan fördelning, att Vexjö-Eksjö komme att bilda en valkrets med 6,815 invånare, Westervik-Borgholm en annan med 6,507 invånare, samt Oskars-hamn-Wimmerby en tredje med 6,437 invånare. Afven på detta sätt komme visserligen den förstnämnda valkretsen att bildas af städer från två olika län; men i detta förhållande är det absolut omöjligt att åstadkomma någon ändring, då Vexjö, sasom varande enda staden i Kronobergs län och med en folkmängd af endast 4,155 personer, nödvändigtvis *måste* sammanfogas med någon stad i annat län. Medgifves nu, att den anmärkta sammankopplingen af städer från tre län, sasom icke nödvändig, ej heller bör godkännas, så gör sig omändringen af kretsarne fullkomligt sjelf; då nemligen någon annan än den nyss föreslagna svårligen låter sig åstadkomma. Man torde icke heller löpa någon fara å fråga om det genom denna fördelning minskade invånare-

antalet i de särskilda valkretsarne, då, enligt hvad en hvar känner, Oskarshamn är ett i hög grad framåtgående samhälle, hvars folkmängd under de senaste tio åren nära nog fördubblats — den utgjorde år 1865 2,718, men uppgår nu till 4,529 personer — och jemväl Westervik kan anses vara stad i liknande om än icke lika förhållanden.

*Angående vissa
städers indelning i valkretsar.
(Forts.).*

Beträffande åter de begge valkretsar, som återfinnas något längre ned i Utskottets utlåtande, eller Eskilstuna-Torshälla samt Nyköping-Strengnäs-Mariefred-Trosa, så innebär denna indelning en förändring uti den hittills gällande ordningen och är måhända beroende på särskilda skäl, hvilka dock icke äro för mig kända, då Utskottet icke försett sitt utlåtande med någon motivering. En ändring uti den af regeringen uppgjorda kretsindelningen synes mig dock icke böra vidtagas i onödan och utan att skäl för en sådan ändring anföras; det tyckes mig som borde man icke från hvarandra lösgöra stadssamhällen, hvilka redan vant sig vid hvarandra och som under ett tioårigt gemensamt utöfvande af valrättigheten måste hafva om hvarandras särskilda förhållanden förvärfvat den kännedom, som för ett samvetsgrant och godt utöfvande af valrättigheten är att förutsätta. Jag tror för öfrigt, att städerna Strengnäs och Nyköping kunna vara bäst tjenta med att få bibehållas vid den gamla indelningen. Den förra staden är ju säte för stifts- och den senare för länsstyrelsen, och det kan ju af sådan anledning lätt låta tänka sig, att i båda dessa städer finnes en större tillgång å krafter, lämpliga och villiga för utöfvandet af riksdagsmannakallet, än i de öfriga smärre städerna, och i sådant fall — hvarföre för dessa sistnämnda inskränka tillgången på de förmågor, mellan hvilka de kunna önska att få göra sitt val?

Vidare hafva städerna Karlstad och Filipstad blifvit sammanslagna till en valkrets. Icke heller detta kan jag gilla. Jag ber att såsom skäl för min åsigt få påminna, hurusom Karlstad, provinsens hufvudstad, vid den förra fördelningens uppgörande nyss härjats af en förfärlig eldsvåda och icke egde det antal invånare, som kunde möjliggjort dess anordnande till en särskild valkrets. Sedermera hafva dock dessa förhållanden undergått ändring, och Karlstad har nu 6,541 invånare, då det deremot vid uppgörandet af den förra fördelningen egde endast 4,776. Till förstnämnda siffra har invånarnes antal således stigit på de sista 10 åren. Vidare beröres staden af en af våra pulsådorr i det stora jernvägsnätet, och jag kan icke föreställa mig annat än att staden, som, att döma af allt, nu är stadd i ett raskt framåtgående, äfven för framtiden skall hålla i dermed. För min del vill jag af sådana grunder föreslå, att denna stad får utgöra en särskild valkrets.

Den af Utskottet föreslagna valkretsen Kristinehamn, Nora, Linde och Askersund anser jag, under sådan förutsättning, kunna bättre anordnas sålunda, att Filipstad sammanfogas med systerstaden i länet, Kristinehamn, och att dessa städer jemte Askersund, hvilka tillsammans hafva 8,325 invånare, bilda en valkrets. Nora och Linde har jag deremot tänkt mig kunnat lämpligast förenas med Sala. Förstnämnda båda samhällen äro egentligen gamla Vestmanlandsstäder och, i likhet med Sala, jemväl bergslagsstäder. Alla tre böra således hafva i hufvudsaklig mån gemensamma intressen; och skillnaden i afståndet dem emellan anser jag icke vara af stor betydelse, sedan de numera alla äro förenade genom jernväg.

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

Men de två städer, som, om jag skulle tala öppet, vid pröfningen af denna del af förslaget varit för min uppfattning deraf bestämmande, äro Arboga och Köping. I den hittills gällande af Kongl. Maj:t uppställda ordningen äro Westerås, Köping och Enköping förenade till en valkrets. Utskottet har nu ansett sig böra utbyta en af dessa båda med Westerås förut förenade städer och dervid med sitt val fallit på Enköping, som tillagts småstäderna i Stockholms län. Denna anordning anser jag verkligen vara högst olämplig. Hvarföre kan man ej behålla den gamla ordningen med städerna i Stockholms län och deremot af Arboga och Köping bilda en särskild valkrets? Sådant låter sig på de bästa grunder göra, ty Arboga och Köping äro nära grannstäder vid Mälaren, ja, så nära att afståndet dem emellan icke kräfver mer än 28 minuter för att tillryggaläggas på den jernväg, som förenar dem. Under sådana förhållanden måste man ovilkorligen hos dem kunna förutsätta den ömsesidiga personalkänedom och gemensamhet i intressen, som företrädesvis torde vara att afse och beakta vid uppgörandet af våra valkretsindelningar; jag åtminstone har trott förberörda omständigheter böra anses utgöra tillräckligt skäl för att till en valkrets förena dessa båda städer. De tillhöra ju dessutom samma län och ega tillsammans 6,163 invånare. Då de derjemte hafva förmånen af lätta kommunikationer till både lands och sjös, torde man icke heller behöfva befara, att de tillhöra antalet af de städer, hvilka icke gå framåt.

Enligt min nu framställda åsigt skulle således, i korthet sagdt, ifrågavarande antal städer komma att indelas i femton valkretsar, då de deremot enligt Utskottets förslag endast skulle komma att utgöra tolf. I fråga åter om dessa kretsars anordnande länsvis, så är af både Utskottet och mig samma proportion iakttagen, då nemligen af Utskottets tolf valkretsar åtta äro länsvis ordnade, men fyra icke, och enligt mitt förslag tio valkretsar skulle komma att ordnas på förra och fem på senare sättet.

Dessutom ber jag att få fästa uppmärksamheten derå, att den fördelning, som nu ligger i Kammararens skön att besluta, enligt Riksdagsordningens 13 § 3 mom., är tioårig. Jag tror därför, att man vid dess uppgörande bör i fråga om de särskilda valkretsarnes folkmängdsförhållanden taga hänsyn mera till minimi- än maximi-summan af de tal, inom hvilka grundlagen begränsar valkretsarnes invånareantal; ty detta antal bör naturligtvis icke redan vid tiden för kretsens skapande vara uppe vid den siffran, som, enligt grundlagen, är satt att beteckna dess yttersta gräns. Tvärtom bör, enligt min mening, kretsen i detta hänseende så ordnas, att den lemnas tillfälle under tioårsperioden växa till, utan att derigenom sagde gräns — åtminstone icke förr än mot periodens slut — löper fara att öfverskridas. Jag tror därför icke, att man begär någon mannamån till städernas fördel, om man underlåter att uppdrifva valkretsarne redan nu till inemot det högsta antal invånare, som kunde vara tillåtet; och att jag icke så gjort, vill jag icke erkänna såsom något fel. Likaså torde ock böra tagas i betraktande, att den fördelning, som nu kommer att stadgas, icke kan komma att i sin helhet tillämpas förr än om tre år; och städernas sannolika tillväxt under dessa år bör väl därför ock vid detta tillfälle beaktas.

Skulle nu i de ändringar, jag föreslagit, spåras någon önskan att föröka stadsrepresentanternes antal till landsbygdens förfång, så vill jag påpeka, huruvida vi icke skulle kunna hoppas, att vid den tid, då denna reglering första gången skulle i sin helhet tillämpas, de frågor, som nu bestämma partigrupperingen i Kammaren, skola vara i väsentlig grad lösta, och derpå beroende stridiga sträfvanden till allas båtнад jordade, hvarigenom nu ifrågasatta ökning af stadsrepresentanternes antal skulle komma att — såsom i grunden redan nu är fallet — sakna all politisk betydelse? Vidare torde det väl också vara origtigt att antaga, det dessa smärre städers representanter med nödvändighet skola ställa sig i motsatt förhållande till landsbygdens. Dessa småstäder med sin ofta till stor del jordbrukande befolkning hafva väl icke sällan samma intressen, som omkringliggande landsbygd, och stå gemenligen till dennas bebyggare i så personligt vänskapliga förhållanden, att man väl kan ega skäl derifrån sluta till öfverensstämmande uppfattning äfven i politiska frågor. Jag tror i hvarje fall icke på de åt detta håll syftande svårigheter, som man möjligtvis skall vilja uppställa såsom en följd af den lilla tillökning af tre valkretsar, som uppkomme genom ett godkännande af hvad jag i frågan vågat föreslå.

Angående vissa städers indelning i valkretsar.
(Forts.)

Hvad nu slutligen beträffar sista punkten af Utskottets förslag eller dess hemställan, »att hvad så är stadgadt skall gälla till efterrättelse ej allenast då nya val för Andra Kammaren i hela riket första gången hädanefter komma att förrättas, utan äfven sedermera, intill dess Kammaren, till följd af gällande föreskrift, a nyo ordnar valkretsarne och beslutet derom kan vinna tillämpning för de städer, som då ega mindre än 10,000 invånare» — så tyckes Utskottet anse, att den kretsfordelning, som nu kommer att beslutas, icke skall komma att tillämpas vid de partiela val, som möjligen kunna inträffa före nästa allmänna val till Andra Kammaren. Jag vet icke, på hvilken grund Utskottet trots sig böra förutsätta något sådant. Deremot är det för mig alldeles klart, att i denna hemställan ligger något mer än hvartill Utskottet kan vara befogadt; deri förekommer nemligen mer än hvad grundlagen i detta fall bjuder, och för min del kan jag icke gifva Utskottets förberörda hemställan annat namn än en *grundlagsförklaring*, hvilken jag dock tror icke i denna ordning kan eller bör tillkomma. De enda bestämmelser, som i detta hänseende ännu äro lagligen förbindande, finnas i ofvan återopade § 13 Riksdagsordningen; och anser man, att i detta stadgande någon brist finnes, bör den naturligtvis fyllas — men alltid i grundlagsenlig ordning.

I följd af hvad jag i ärendet yttrat, hemställer jag om bifall till Utskottets förslag, angående vissa städers indelning i valkretsar, dock med iakttagande af de ändringar, hvilka jag tagit mig friheten föreslå; och yrkar jag derjemte, att den hemställan, hvarmed Utskottet afslutar sitt betänkande, måtte ogillas.

Herr Asker: Det är nu första gången, som Riksdagens Andra Kammare enligt Riksdagsordningens föreskrift har att ordna indelningen i valkretsar för de städer i riket, hvilka ega mindre än 10,000 invånare. Vid en kritisk pröfning af Utskottets förslag torde i främsta

*Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.*
(Forts.)

rummet böra uppmärksammas de grundsatser Utskottet följt och äfven sökt följdriktigt tillämpa vid behandlingen af detta ärende. Utskottet har ansett sig i alla de fall, der omständigheterna icke föranledt förändring, böra bibehålla de förut anordnade valkretsarne orubbade. Detta må nu anses vara en konservativ grundsats; men om man afviker derifrån eller försöker att bilda så många valkretsar som äro möjliga att astadkomma med utgångspunkt från en minimisiffra för hvarje, sasom den föregaende ärade talaren yttrade, så är det ganska säkert och gifvet, att ett sådant förslag icke skall kunna tillvinna sig denna Kammares bifall och godkännande. Utskottet hade i afseende å sitt förfarande två vägar att följa, nemligen antingen den ofvan nämnda grundsatsens eller de enskilda tyckenas väg. Utskottet valde den förra. Utskottet har trots, att man vid valkretsarnes anordning bör bygga mindre på sådana förhållanden, som möjligen kunna presumeras, än på verkligen existerande förhållanden, sådana de angifvas af städernas folkmängdssiffror vid den tidpunkt, då valkretsarne skola anordnas. Detta i allmänhet i afseende å Utskottets förfaringsätt.

Jag skall nu hafva äran nämna några ord till belysning af Utskottets tillvägagaende i de delar, som föranledt den föregaende ärade talarens anmärkningar. Han började dock med en förklaring, som bör vara tillfredsställande för Utskottet, den nemligen, att det är ganska svart att utföra ett sådant arbete, som nu ålegat Utskottet. Det tyckes ock af hans eget anförande, som om den ärade talaren icke vore rätt säker på lämpligheten af de förändringar i Utskottets förslag, som han sjelf framställt. Han började med att föreslå, att Ystad skulle bilda en egen valkrets. Ystads folkmängd har under loppet af de senaste tio åren ökat med omkring 600 invånare. Kan det vara skäl att endast på denna grund låta Ystad bilda en egen valkrets, då dess framatskridande icke varit hastigare än så. Jag tror således att det icke är skäl att i denna del klandra Utskottets åtgärd att med Ystad fortfarande förena några mindre småstäder till en valkrets.

Vidare föreslog den ärade talaren, att Kristianstad bör ensamt bilda en valkrets. Vid första påseende kan visserligen detta förslag synas ganska antagligt. Jag ber dock härvid få meddela Kammaren en upplysning. I de af statistiska centralbyrån meddelade uppgifter om städernas folkmängd upptages invånarnes antal i Kristianstad till 8,845. Härvid är dock att märka, att uti detta siffertal blifvit inräknadt Nosaby församling, hvars folkmängd uppgår till 959 invånare. Nämnda församling tillhör Kristianstad i juridicielt och administrativt hänseende, men i politiskt och kommunalt afseende åter Willands härad, och dess befolkning torde således vid behandlingen af förevarande fråga icke böra räknas till befolkningen i Kristianstad. Utskottet ville icke göra någon förändring i den officiella siffran, utan trodde att en upplysning i Kammaren om förhållandet skulle vara till fyllest och ansåg sig på den grund både kunna och böra bibehålla sitt förslag härutinnan.

Vidare klandrade talaren, att Engelholms stad blifvit lagd till Halmstad, ehuru icke tillhörande samma län. Naturligtvis vore det bäst, om man alltid kunde bilda valkretsarne länsvis. Men inseende de svarigheter, som härför någon gång kunde möta, hafva också grundlagens stiftare genom orden »så vidt ske kan» gjort en inskränkning i

stadgandet härom. Hvad nu angår de skånska städerna, så, enär i deras valkrets antalet invånare öfverstiger 12,000, var det nödvändigt att bilda en annan valkrets, och Utskottet fann den bästa utvägen härför vara att förena Engelholm med Halmstad. Saledes torde mindre afseende böra fästas vid denna anmärkning.

Mot den föreslagna valkretsen Wexiö, Eksjö, Wimmerby och Borgholm invände samma talare, att dessa städer tillhörde trenne olika län. Ja, det är sant. Men då valkretsarne förra gången ordnades, förekommo tvenne valkretsar, hvilkas städer tillhörde tre län. Enligt hvad nu är föreslaget, skulle detta icke blifva förhållandet med mera än en valkrets, hvadan således i detta afseende en förbättring vidtagits, och sannolikt skall man vid valkretsarnes ordnande tio år härefter kunna alldeles undanröjja denna olägenhet, som obestriddigen ligger deri, att till en valkrets sammanslås städer tillhörande flera län. De ifrågasvarande städerna, med undantag blott af den lilla staden Borgholm, tillhöra dock ett och samma landskap; och jag hyser det fullkomliga förtroende för herrar smålänningar, att de skola väl komma öfverens i sin valkrets. Några betänkligheter härutinnan torde saledes icke förefinnas.

Beträffande staden Eskilstuna har talaren uttryckt sin förundran deröfver, att Utskottet förlagt denna stad till en annan valkrets än förut. Till förklaring häraf ber jag få meddela, att Eskilstuna samhälle är ett bland dem, som visat ett märkbart framåtgående, och i följd af befolkningens tillväxt der har till och med ifrågakommit, huruvida Eskilstuna ej borde bilda en särskild valkrets. Men som Torshälla ligger helt nära — man kan nästan säga vid portarna till Eskilstuna — hafva dessa begge städer förenats till en valkrets.

Vidare hade talaren en anmärkning att göra mot att Nyköping, Strengnäs m. fl. städer indelats till en valkrets. Antalet invånare der utgör 7,177. Naturligtvis har Utskottet så vidt möjligt sökt finna en medelsiffra, ehuru densamma i följd af vexlande befolkningsförhållanden icke alltid kunnat fullt exakt bestämmas. Denna medelsiffra ligger mellan den minsta siffran, som fordras för bildandet af en valkrets, nemligen 6,000, och höjdpunkten, 12,000, samt utgör således 9,000. Visserligen finnas ett par valkretsar och isynnerhet en inom Gefleborgs län, om hvilka jag längre fram vill yttra några ord, nemligen valkretsen Söderhamn-Hudiksvall, hvilkens invånareantal öfverskrider sagda medelsiffra. Hvad särskildt beträffar den sistnämnda valkretsen, så utgör detta antal 10,400 och denna valkrets är således, om jag från folkmängden i Kristianstad främräknar antalet af invånarne i Nosaby församling, den största af de valkretsar, hvarom här är fråga. Men, såsom sagdt, i allmänhet har Utskottet sökt bilda valkretsarne omkring en antagen medelsiffra, och, då sådant icke varit möjligt, äro dock undantagen icke så stora, att icke derför Utskottets förslag må kunna godkännas.

Samme talare klandrade vidare, att Karlstad icke blifvit en särskild valkrets, utan sasom förut förenats med Filipstad. Med fasthållande likväl så vidt möjligt af medelsiffran 9,000 till grund för indelningen, ser jag intet giltigt skäl till anmärkning mot Utskottets förslag till sammansättning af nyssnämnda valkrets, som skulle innefatta ett

Angående vissa städers indelning i valkretsar.
(Forts.)

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

antal af 9,118 invånare. Och jag anser det föga troligt och än mindre säkert att denna valkrets tio år härefter skall hafva uppnatt höjdsiffran af 12,000 personer.

Den ärade talaren klandrade också sammansättningen af valkretsen Kristinehamn, Nora, Linde och Askersund och ville att ett par af dessa städer skulle ryckas derur och förenas med andra samhällen, med hvilka de hade större gemensamt intresse. Inlåta vi oss på de gemensamma intressenas väg, så fruktar jag att vi komma in på ett tve tydligt område. Ty hvad som i dag är ett gemensamt intresse för olika samhällen, kan i morgon vara alldeles motsatsen. Det enda gemensamma intresse man säkert kan bygga på gäller både stad och land — det är fosterlandets intresse.

Den ärade talaren yttrade jemväl något om önskligheten deraf, att valkretsarne indelades så, att äfven de mindre städerna finge ett »berättigadt inflytande». Ja, det inflytande skall alltid tillerkännas dem, som de kunna tillvinna sig genom en utmärkt representant, som vinner de öfriga städernas inom valkretsen förtroende. Men att begära, att dessa små städer med 700 till 1,000 invånare skulle få ett »berättigadt inflytande», torde väl vara att sträcka sina anspråk något för långt, och för öfrigt inser jag ingen möjlighet att i den vidsträckta mening, talaren åsyftat, på ett tillfredsställande sätt astadkomma detsamma.

En ytterligare anledning till klander har samme talare på göteborgsbänken funnit deri, att enligt Utskottets förslag Enköping blifvit förlagdt till städerna i Stockholms län, samt Nyköpings stad utbrutits från städerna Westeras och Köping, gemensamt med hvilka den förut utgjorde en valkrets. Om man betraktar folkmängdsförhållandena i nämnda valkretsar, så skall man lätt finna skälet till denna fördelning. Valkretsen Westeras—Köping innefattar 8,232 invånare och valkretsen Enköping m. fl. städer 9,839 personer. Flyttas nu Enköping till valkretsen Westeras—Köping, så erhåller sistnämnda grupp en folkmängd af 10,291 personer. Medelsiffran 9,000 bevaras således bättre genom den indelning Utskottet föreslagit.

Vidare yttrade talaren, att hans förslag afsåg att *länsvis* indela städerna i valkretsar och att hans förslag i detta fall visade alldeles samma proportioner som Utskottets. Det är särdeles lyckligt för Utskottet att en sådan öfverensstämmelse finnes, och jag hoppas att denna omständighet också skall såsom ett godt skäl göra sig gällande vid ärendets afgörande.

Ännu en gång tillåter jag mig framhålla, att enligt min åsigt det vore orätt att vid städernas indelning i valkretsar såsom utgångspunkt taga minimiantalet invånare. Så skedde icke då städerna första gången af Kongl. Maj:t ordnades i valkretsar. Tio år hafva sedan dess förflutit, och något egentligt skäl till anmärkning mot den då verkställda grupperingen har icke afhörts. Grundlagen uttalar såsom en bestämd grundsats, att icke flera valkretsar för städerna skola tillskapas, än som betingas af städernas invånareantal, och om denna grundsats fortfarande får göra sig gällande hos Andra Kammaren, så tror jag bestämdt att städerna på fullt lagbundet och med föreskrifterna i Riksdagsordningen öfverensstämmande sätt gradvis få flera valkretsar, allt efter tillökningen i folkmängd. Men — mine herrar — vi få icke

vara alltför sangviniska i våra beräkningar med afseende å folkökningen i rikets städer. Det kan finnas en period af 10 år, hvarunder städerna visa starkt framåtskridande, och dertill kunna finnas många anledningar. Men det är icke derföre gifvet, att framåtskridandet fortgår i samma proportion äfven under påföljande period, och Kammararen bör derföre akta sig för att i detta hänseende bygga på förhoppningarnes grund. Det är tryggare att bygga på verklighetens. Jag skall tillåta mig att exempelvis anförä, huruledes folkmängden inom tvenne städer i Gefleborgs län vexlat till följd af tillfälliga omständigheter. Att den ena af dem, Gefle, varit i raskt framåtskridande kan icke förnekas, och man hade all anledning antaga, att den tidpunkt icke var långt aflägsen, då staden skulle på grund af sina folkmängdsförhållanden erhålla rätt att välja tvenne representanter. Men under loppet af förlidet är inträffade en oförutsedd händelse, som betydligt inverkat på stadens folkmängdsförhållanden. Mortalitetssiffran steg nemligen till omkring 600, ett för Gefle ovanligt högt belopp. Från en annan stad i samma län, Söderhamn, hafva tidningarne nyss meddelat, att mortaliteten under de första manaderna af innevarande år varit 150 % högre än under samma månader året förut. Dylika och många andra tillfälliga förhållanden kunna föranleda minskning i stadsbefolkningen, och man bör derföre iakttaga försigtighet vid städernas gruppering i valkretsar, på det att man sedermera skall under alla omständigheter kunna försvara den gjorda indelningen, så att det icke visar sig, att förhoppningar, mera än skäligt varit, ingått i beräkningen.

Den ärade talarens förslag att bilda flera valkretsar för städerna är ganska vänligt, och det vill synas som hade talaren gjort sig ganska mycket besvär för att komma till ett sådant resultat, men för min del betviflar jag, att Kammararen är benägen att godkänna de föreslagna förändringarne, utan fasthellre skall ställa sig på Utskottets grund och godkänna dess förslag.

Till slut anmärkte talaren mot den hemställan, hvarmed Utskottets utlåtande beledsagas, att då grundlagen i det afseendet ingenting innehåller, så måste den framställning, Utskottet här gjort, anses grundlagsvidrig. Just derföre att grundlagen icke något derom bestämmer, har Utskottet ansett sig böra framlägga ett förslag till bestämmelse härutinnan. Enär Andra Kammararen enligt Riksdagsordningen obestriddigen är berättigad att ordna städerna i valkretsar, så bör väl, då tiden dertill infaller under *första* riksdagen af en ny valperiod, något stadgas derom, huru förfaras skall vid möjligen blifvande omval till Andra Kammararen under *andra* och *tredje* riksdagarne inom samma valperiod. Hade Utskottet icke framställt något förslag i det afseendet, hade med skäl kunnat göras den anmärkning mot Utskottet, att det icke varit nog omtänksamt. Förslaget har tillkommit af den enkla anledning att det val, som skett till innevarande period, gäller för tre år, och om under denna period omval skall ega rum inom en krets, som till följd af ökad folkmängd delats, faller det sig helt naturligt, att man icke kan vid valet ställa sig anordningen om den förändrade valkretsen till efterrättelse, ty i så fall skulle någon stad återstå, som icke finge deltaga i valet och följaktligen icke blefve inom Kammararen representerad. Att omförmälda bestämmelse icke kan vara stridande mot grundlagen

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

förefaller mig ganska tydligt, då grundlagen derom ingenting innehåller. Funnes något i det afseendet föreskrifvet i grundlagen, vore det en annan sak. Nu anser jag invändningen emot Utskottets hemställan i denna del vara gjord pro nihilo.

Medan jag har ordet, tillåter jag mig till förekommande af missförstånd göra det förklarande tillägg att den sista strofen, deri Utskottet hemställt, att dess förslag skulle gälla till efterrättelse »intill dess Kammaren, till följd af gällande föreskrift, å nyo ordnar valkretsarne och beslutet derom kan vinna tillämpning för de städer, som då ega mindre än 10,000 invånare», tillkommit af den anledning att, då valkretsarne tio år härefter ånyo ordnas af Kammaren, detta infaller under den andra riksdagen af den då varande valperioden. Det föreslagna tillägget utgör således egentligen blott ett gif akt till dem, som då skola behandla detta ärendet, att icke förbise att i denna del något bestämma, så att man vet hvad man har att rätta sig efter, ifall omval ifrågakomma inom förändrade valkretsar. Denna strof innefattar icke den allra ringaste inskränkning i Kammarens rätt att då besluta i frågan, och slutstrofen står således allenast såsom en minnessak.

På grund af hvad jag nu anfört tillåter jag mig vördsamt anhålla om bifall till Utskottets utlåtande i sin helhet.

Herr Behmer: Mot det förslag, som innehålles i nu föredragna utlåtande, tillåter jag mig framställa en anmärkning rörande den förändring i förra indelningen, som blifvit vidtagen med afseende å den valkrets, som jag har äran att representera. Det är med förvåning jag funnit att Utskottet, efter det noggranna öfvervägande som Utskottet utan tvifvel egnat ärendet, kommit till det resultat, att en valkrets, som redan omfattar sex städer, skall ytterligare utvidgas och ökas med en stad, så att valkretsen kommer att bestå af inalles sju städer. Det är redan mycket att sex städer äro sammanförda till en valkrets, och det är kanske icke utan sina olägenheter, ehuru det förhållande att städerna äro jemförelsevis små och framförallt och hufvudsakligast den omständighet att de äro belägna i samma län underlättar sambandet dem emellan, verkar derhän att enighet lättare ernås och gör det för representanten lättare att sätta sig in i de särskilda samhällenas förhållanden och behof. Om den bestämda anordningen må således icke vara annat än godt att säga.

Men nu vill man i denna krets, hvilken borde vara slutet åtminstone så länge till dess tillökning i folkmängden gör utbrytning nödvändig, inkasta ett helt och hållet främmande element och dermed förena en stad som icke har den ringaste gemenskap med de förutvarande. Och hvarföre vill man det? Jag har svårt för att tänka mig något annat skäl än att Utskottet velat jemka de siffror, som beteckna invånareantalet i de bada valkretsar, hvilka nu utgöras af Stockholms läns städer, å ena sidan, samt Westerås-Köping-Enköping, å den andra. Men dessa siffror ställa sig icke så illa att en dylik jemkning är af behofvet påkallad. Ser man närmare efter, skall man finna att resultatet af en sådan jemkning kommer att inskränka sig dertill att, i stället för numera skillnaden mellan de bada valkretsarnes folknume-

rär är 2,511, denna skilnad, om Enköping öfverflyttas till den valkrets som utgöres af Stockholms läns städer, skulle nedsättas till 1,607, således en minskning af omkring 900.

Jag hemställer huruvida denna omständighet kan utgöra fullt giltigt skäl för vidtagande af en förändring som är så genomgripande och till sina följder så vigtig. Denna förändring kan omöjligen vara af verkligt behof påkallad, och om man ser på grundlagens ord, som bjuda att städerna skola, så vidt ske kan, ordnas i särskilda valkretsar »länsvis», så har man full rätt att fordra mera verkligt talande skäl för nu föreslagna förändringen än det att skilnaden i folkmängd emellan två valkretsar minskas med 900 personer.

Man torde kunna invända att Enköping lika litet tillhör Westmanlands län som Stockholms. Derpå svarar jag att det har åtminstone gammal häfd för sig att Enköping tillhör Westerås-Köpings valkrets, då den nu i tio år varit dermed förenad; Och då Enköping icke kan utgöra en egen valkrets och icke heller kan förenas med länets andra stad Upsala, så synes det väl vara allt skäl att behålla den vid den valkrets den nu tillhör, isynnerhet då man besinnar att genom den snart fulländade Stockholm-Westerås-Bergslagens jernväg Enköping kommer att stå i nära och liflig förbindelse med Westerås och Köping, då den deremot icke har den ringaste beröring eller gemenskap med Stockholms läns städer.

På grund af hvad jag nu anfört och med stöd af grundlagens bud, samt då icke visadt blifvit att Stockholms läns städer icke skäpligen och lämpligen kunna utgöra en valkrets för sig, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag med den förändring, att Stockholms läns städer må fortfarande såsom hittills utgöra *en* valkrets för sig och Westerås, Köping, Enköping en för sig.

Som tiden redan långt framskridit, och ytterligare åtskilliga ledamöter begärt ordet för att yttra sig rörande det förevarande ärendet, uppsköts den vidare öfverläggningen derom till Kammarrens nästa sammanträde.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 4, angående vilkoren för tillverkning och försäljning af bränvin; och skulle detta ärende sättas främst å den föredragningslista, som för nästa sammanträde komme att upprättas.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromalen beviljades:

Herr Jonas Andersson i Häckenäs	under 6 dagar från och med den 13 April
» C. L. H. Rundgren	» 6 » » » » » 13 »
och » Sven Magnusson	» 8 » » » » » 15 »

§ 10.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

§ 11.

Upplästes ett så lydande sjukbetyg: Att Grefve Fredr. v. Rosen, Ledamot af Andra Kammaren, insjuknade den 3 dennes i Intestinal Katarrh, som hållit honom vid sängen några dagar och att han ännu ej är fullt återställd betygas på aflagd embetsed.

Stockholm den 8 April 1876.

P. H. Malmsten.
M. Pr.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.

Onsdagen den 12 April.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 i denna månad.

§ 2.

Föredrogs och bordlades ånyo Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 4, angående vilkoren för tillverkning och försäljning af bränvin.

§ 3.

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.

Fortsattes den i gårdagens sammanträde började öfverläggningen rörande Kammarrens Enskilda Utskotts utlåtande N:o 33, angående vissa städers indelning i valkretsar.

Ordet lemnades, enligt förut skedd anteckning, till

Herr Ehrenborg, som yttrade: Det är i sanning icke så lätt, att efter ett helt dygns förlopp komma ihåg hvad man i går ämnade yttra, särdeles när man nyss deltagit uti utskottsförhandlingar om helt andra ärenden och, såsom fallet är med mig, icke antecknat de delar af en ärad talares anförande, hvilka man haft för afsigt att replikera.

Jag begärde ordet vid slutet af det anförande, som afgafs af den förste talaren i detta ärende, den högt aktade representanten från

Göteborg, hvilken vid nu föreliggande förslag framställde så många anmärkingar och ändringsförslag, att, om litet hvar inom Kammaren, som i en eller annan del af Utskottets förslag möjligen kunnat hysa en ifrån Utskottet skiljaktig åsigt, ville göra på samma sätt, kunde man befara, att vi här skulle kunna få ända till 198 olika förslag, hvarigenom alltså det af Utskottet afgifna blefve alldeles sönderplockadt — ett öde, som detta förslag efter min uppfattning ingalunda gjort sig förtjent af. I öfrigt och efter det bemötande, Herr Wieselgrens anförande redan rönt af Utskottets ärade ordförande, vill jag inskränka mig till att härutinnan erinra, att de delar af Herr Wieselgrens förslag och anmärkingar, som jag ännu har i minnet, verkligen blifvit i betydlig mån vederlagda såväl af erfarenheten som af den ärade förslagsställaren sjelf.

*Angående vissa
städers indelning i valkretsar.
(Forts.)*

Nämnde talares anmärkning om olämpligheten af att en större stad förenades med en mindre till en valkrets, samt att hellre flera smärre städer borde grupperas tillsammans, för att de icke måtte förlora sitt inflytande på valet för valkretsen — denna anmärkning är redan af erfarenheten i betydlig mån jäfvad. Exempelvis har man sett, hurusom den valkrets, hvilken räknat inom sig den större staden Kristinehamn samt den lilla staden Nora, vid en föregående valperiod sändt en Norabo såsom representant; och vi hafva ännu ibland oss en Grennabo, således en medlem af den minsta staden uti den valkrets han representerar, inom hvilken likväl den jembförelsevis ganska stora staden Wadstena är belägen. Nämnde representant har jembväl, om jag icke missminner mig, blifvit nära nog enhälligt omvald af den största staden i valkretsen.

Vidare — och ehuru jag icke borde tillåta mig att vidröra personliga egenskaper — så torde vi i afseende på valkretsen Wenersborg — Ämål, inom hvilken det visserligen är den större staden, af hvilken en medlem blifvit utsedd till riksdagsman, vara fullkomligt ense derom, att den mindre med Wenersborg sammanförda staden icke lidit genom detta förhållande; ty, såsom vi alla känna till, är den gemensamme representanten för berörda städer en särdeles ifrig målsman just för den mindre staden, så att han till och med blifvit af sig sjelf och andra företrädesvis benämnd efter denna.

Men icke blott af erfarenheten utan till och med af Herr Wieselgrens eget anförande hafva hans nämnda farhågor blifvit vederlagda. På samma gång som han nemligen motsätter sig en förening af större och mindre städer till en valkrets, tvekar han icke att sammanpara Kristinehamn och Filipstad, oaktadt den senare staden icke är stort mera än hälften så stor som den förra, och Filipstad följaktligen genom en sådan förening skulle blifva alldeles maktlöst.

Den ärade talaren lägger vidare mycken vikt uppå, att dessa smärre städer, som skulle förenas till en valkrets, böra vara närbelägna, på det att personalkännedom emellan dem må finnas, och på grund häraf sammanparar han t. ex. Arboga och Köping inom en och samma valkrets. Deremot skulle först och främst kunna göras den anmärkning, att mycket närbelägna städer, likasom andra samhällen, vanligtvis hafva ganska svårt att komma öfverens, hvarföre redan ur denna synpunkt en sådan förening icke alltid vore önskelig. Men om man

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

också erkänner personalkännedomen såsom något härutinnan önskvärdt, så frågas, huru det gått med konsekvensen uti den ärade talarens påstående. Han sammanför t. ex. städerna Nora och Linde å ena sidan med staden Sala å andra sidan, emedan de samtliga tillhöra landskapet Westmanland. Jag ber då att få upplysa den ärade talaren om, att den nuvarande administrativa indelningen af vårt land till den grad tillintetgjort betydelsen af landskapsindelningen, att jag, som i öfver 20 år var bosatt i närheten af Linde och ganska väl känner till förhållanden och personer i denna stad, icke förrän jag bevistade 1870 års riksdag och då fick se dåvarande Sala-representanten, Borgmästaren Bovin, hade haft någon aning om, huru en Salabo såg ut. Så liten beröring hade man i dessa begge städer med hvarandra.

Jag har anfört dessa förhållanden för att visa, huru lätt det är att, när man på fri hand söker göra upp ändringsförslag, råka ut för svårigheter, brister och inkonsekvenser. Då jag mottog detta Utskottets utlåtande, hade jag ock mot det deri framställda förslaget flera anmärkningar att göra. Jag gjorde den ena ändringen efter den andra och hade slutligen nära på stöpt om hela förslaget. Men ju längre jag höll på dermed, faun jag dock, vid granskningen af mina egna anmärkningar och motförslag, att de voro sämre än Utskottets förslag. Det är ock vanligen så, att, när man öfverlemnar ett arbete åt en delegation, som fullgör det med omsorg, man nog kan framkomma med anmärkningar deremot, men att sjelf åstadkomma något bättre blir deremot ganska svårt.

Den ärade talaren kom slutligen derhän, att genom hans ändringsförslag antalet af de smärre städernas valkretsar komme att ökas med tre. Och dermed förde han oss in på den allvarsamma, viktiga och tillika ömtåliga sida af saken, som vi här förgäfvos söka att helt och hållet förbigå.

Då jag är den förste af representanterne för landsbygden, som vidrör denna sida, hvarvid jag önskar att iakttaga all den grannlaghet, som dervid fordras, och åtminstone icke med afsigt vill öfverskrida densamma, så kunna vi vara öfvertygade om att lagstiftaren, då han skref 1865 års Riksdagsordning och vid beräkningen af, huru den i verkligheten skulle fungera, nog äfven beräknade den maktfördelning, som genom densammas införande skulle uppkomma icke endast mellan regeringen och representationen utan äfven, hvilket här är fråga om, mellan de särskilda sidorna af representationen, och vi kunna omöjligen neka, att af ett mycket nära framför oss liggande skäl i våra ännu befintliga skatteförhållanden lagstiftaren icke origtigt beräknat, att stadsrepresentanterne inom Andra Kammaren, såsom också i allmänhet sker, skulle tillsammans med Första Kammarens majoritet väga någorlunda jemnt mot den andra sidan, som utgöres af representanterne för landsbygden. Då nu lagstiftaren uppgjort en sådan beräkning, är det också gifvet att det vore i högsta grad obehänsamt, ovist och inkonstitutionelt af oss att i förtid ändra sådana konstitutiva stadganden, innan man ännu fått en mogen erfarenhet om denna nya Riksdagsordnings verkningar. På samma sätt, då lagstiftaren lemnat åt den ena eller andra Kammaren att inom en viss af

honom på förhand uppgjord latitud bestämma om förhållanden som kunna inverka på denna maktfördelning, så vore det origtigt, ovist och obetänksamt af Kammaren att använda denna sin makt på ett så ensidigt sätt, att derigenom skulle åstadkommas för stark lutning åt någöndera sidan.

Angående vissa städers indelning i valkretsar.
(Forts.)

För min del får jag bekänna att jag aldeles icke uppfattat det förslag till indelning af vissa städer, som nu af Andra Kammarens Enskilda Utskott, hvars ledamöter till största delen bestå af representanter för landsbygden, blifvit uppgjort, såsom ett sådant missbruk, utan anser det vara uppställt med största möjliga omtänksamhet.

På samma sätt som, då det för några år sedan var fråga om att göra en ändring i Riksdagsordningen derutiinnan att de städer, som ställes under landsrätt, likväl fortfarande skulle få bibehålla sin politiska valrätt såsom stad, hvarigenom tre städer, som annars skulle hafva röstat med landet, kommo på städernas sida; på samma sätt, säger jag, som det då var en glädje att se att majoriteten inom denna Kammare åtminstone icke den gången visade sig vara trångbröstad, utan gaf sitt bifall till denna förändring, har det äfven varit en glädje för mig att se det sätt, hvarpå Andra Kammarens Enskilda Utskott nu gått till väga. Gifver deras förslag anledning till anmärkningar, så är det åtminstone icke från stadsrepresentanternes sida de böra göras, utan, om man vill söka sak med Utskottet, skulle det ske från den motsatta sidan, från representanterne från landet, ehuru icke heller från deras synpunkt sedt några anmärkningar af större betydighet kunna göras, ty om jag tager den siffra, som den ärade ordföranden för Utskottet i går framhöll, nemligen 9,000, hvilken siffra är medeltallet mellan 6- och 12,000, och dividerar uti hela den sammanlagda folkmängden för dessa nu ifrågavarande mindre städer, hvilken jag uträknat men för tillfället ej har till hands, så blir qvoten icke 30 valkretsar utan endast 28¹/₄.

Tager jag åter dessa 30 valkretsar till divisor och dividerar uti alla dessa nu ifråga varande städers sammanlagda invånareantal, så får jag till qvot en summa af 8,400 ungefär, således några hundra mindre än medelsiffran 9,000.

Vi se också att folkmängden uti en af de föreslagna valkretsarne går ända ned till 6,052; således en siffra som med endast 52 personer öfverstiger det i grundlagen för rättigheten att utse riksdagsman stadgade minimum och hvilken numerär man lätt under 10 år kan tänka sig möjligt kan gå under 6,000; att vidare uti icke mindre än 11 valkretsar folkmängden faller inom 6—8,000 samt att det endast är 4 valkretsar uti hvilka invånareantalet ligger emellan de högsta tusentalen, 10—12,000, och af dessa eger den mest befolkade 10,538 invånare, således icke mindre än 1,462 invånare under det bestämda maximum.

Der till är aldeles ovedersägligt, att om jag jmför tillväxten af representanter för städerna och för landet, sedan den nya representationsformens införande, så ligger hela fördelen på städernas sida, ty då deras antal tills dato ökats från 55 till 60, eller med omkring 9%, har representanternes för landet antal endast ökats från 135 till 138 eller med föga mer än 2 procent, och således kan jag ej heller af den

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

sälunda gifna historiska erfarenheten se något som kan gifva stadsrepresentanterne anledning till missnöje öfver den tillökning af två valkretsar, som de nu enligt Utskottets förslag erhållit.

Jag har nu betraktat frågan utan att fästa något afseende vid det förslag som för 10 år sedan af Kongl. Maj:t framlades.

Om, såsom jag förut sagt, Kammarens majoritet nu velat här missbruka sin makt och göra valkretsarne så stora och så få som möjligt, så att invånareantalet skulle för hvarje valkrets hafva varierat mellan 10—12,000, då skulle jag varit den förste att häremot nedlägga min lifligaste protest, men så har i nu föreliggande förslag iugalunda varit händelsen, utan snarare tvärt om.

Betraktar man de betänkligheter, som deremot kunna uppstå å motsatta sidan, så har man dervid att bemärka den tillökning med två valkretsar som Utskottet föreslagit. När jag fick se detta, så undersökte jag om det icke vore möjligt att undvika de två nybildade valkretsarne. Hvad då den norrländska nya valkretsen angick, så fann jag det rent af omöjligt att med iakttagande af grundlagens stadgande och utan att skapa alltför oförmögliga valkretsar göra något annat än hvad Utskottet föreslagit. Hvad deremot valkretsen på västkusten angår, så fann jag att det icke varit omöjligt att Utskottet kunnat undvika densamma, om Utskottet lagt till valkretsen Landskrona staden Engelholm och till valkretsen Helsingborg staden Laholm samt låtit Halmstad med de 3 öfriga mindre städerna i Halland bilda en valkrets, då antalet af valkretsar kunnat bibehållas oförändradt och ingen ny valkrets behöft bildas, utan att dock invånareantalet inom någon valkrets kommit att öfverstiga 12,000; men då hade man säkerligen mött Utskottet med den invändning, att invånareantalet i de större städerna, såsom Landskrona och Helsingborg, sannolikt inom 10 år skulle uppgå till mera än 10,000 och med den tyding af grundlagsbudet som hos mången gjort sig gällande, att så snart en stad fått mera än nämnda invånareantal, densamma går ur valkretsen och väljer för sig själf, hade lätt kunnat hända att den bredvid liggande lilla staden kommit att stå ensam, och detta hade icke varit lämpligt. Jag är således öfvertygad, att Utskottet haft skäl äfven för sist nämnda nya valkrets.

Sedt från ena eller andra sidan, finner jag att allra minst stadsrepresentanterne hafva anledning att vara missnöjda med Utskottets förslag och å andra sidan, om landrepresentanterne icke vilja slå in på en ren svensk Jaabäckianism, så kunna de icke heller hafva anledning att protestera deremot, och jag vill för min del gifva det vitsord åt Utskottet, att förslaget är uppgjort med omsorg och utan småaktighet och med den konstitutionella trohet, som man i en så grannliga fråga, som denna, haft skäl att önska, hvarföre jag obetingadt yrkar bifall till detsamma.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Då pluraliteten i denna Kammare tillsatte detta Utskott, så använde den till detta uppdrag de personer, som gjort sig mest bemärkta. Man ser ock af detta utskottsförslag, som framkommit, med hvilken grannlagenhet Utskottet har behandlat denna ömtåliga fråga. Det har ökat valkretsarnes antal

med två nya och deremot kan ingenting alls vara att säga, emedan två af de förra valkretsarne gingo ganska högt öfver det maximum af invånareantal, som grundlagen tillåter för bildandet af en valkrets.

Hvad de anmärkingar beträffar, som blifvit gjorda af en talare på göteborgsbänken, så vill jag icke fästa mig vid desamma; de hafva så grundligt blifvit vederlagda af den ärade ordföranden i Utskottet under gårdagen, så att derom är ingenting vidare att säga. Men när jag nu yttrar mig något vidare, vill jag äfven fästa mig vid det medium, hvilket blifvit uppställt emellan det i förevarande fall i grundlagen stadgade minimum och maximum, eller siffran 9,000; men jag vill icke använda denna beräkning på samma sätt som den föregående talaren, utan jag vill deraf göra en mera klok användning, nemligen en sådan som förekommer i Utskottets betänkaude. Man finner dervid att, enligt den af Utskottet föreslagna indelningen, sex städer skulle vara berättigade att bilda egna valkretsar, oaktadt de icke hafva 10,000 invånare. Att det då kan vara något att klaga öfver å stadsrepresentanternes sida, kan jag icke finna. Jag kan icke heller inse att, i fråga om den föreslagna indelningen af öfriga valkretsar, skälig anledning till kländer förefinnes, emedan i förslaget finnas upptagna endast åtta valkretsar, der personantalet öfverstiger notusen, då deremot finnas sexton sådana, der personantalet går under medelsumman. Jag kan sålunda icke finna något skäl alls till anmärkning hvarken på den ena eller andra sidan, utan kommer jag att yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Då tvenne representanter från landsorten yttrat sig i den förevarande frågan, anser jag det vara min skyldighet såsom stadsrepresentant att tillkännagifva, det jag för min del anser mig böra hembära Utskottet mitt erkännande för det liberala sätt, hvarpå det löst sin uppgift. Vi få icke glömma, mine herrar! att vi stadsrepresentanter hvar för sig representera ett antal af mellan 6,000 och 12,000 invånare, under det representanterna från landsorten endast väljas efter ett invånareantal från och med 20,000 till 40,000 personer och att det således vore tänkbart, att på grund häraf ett försök kunde göras att inskränka stadsrepresentanternes antal. Då emellertid så ej skett, låtom oss äfven erkänna det och, långt ifrån att försöka tillskapa ytterligare flera valkretsar för städerna, utöfver hvad Utskottet i detta afseende föreslagit, åtnöjas med detta förslag. Ja, jag går så långt, att jag anser den ringaste grad af politisk takt rent af bjuda att låta vid Utskottets åtgörande bero. Flere talare och deribland äfven förslagens motståndare hafva dessutom redan medgifvit, att uppgörandet af ett dylikt förslag varit ett särdeles grannliga uppdrag, äfvensom att anmärkningarne deremot kunna vederläggas, hvilket ock blifvit gjort.

Hvad jag nu särskildt vill påpeka är, att den talare, som först uppträd mot Utskottets förslag och framställt de flesta anmärkningarne mot detsamma, icke varit särdeles lycklig i valet af de exempel, som han anført till stöd för sin mening. Det första föremålet för hans kländer var staden Ystad, som han ville göra till en särskild valkrets, emedan, som han sade, staden utgjorde ändpunkten för en jernväg och otvifvelaktigt snart skulle så tillväxa i folkmängd, att den vore förtjent af att bilda en egen valkrets. Ser jag nu på tillväxten af invånar-

*Angående vissa
städers indelning i valkretsar.
(Forts.)*

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

antalet i Ystad och i de öfriga skånska städerna, så utfaller jemförelsen ganska illa. Ystad har nemligen, med en folkmängd af 6,000 personer, under tioårsperioden 1865—1875 icke ökats med mera än något öfver 500, under det att i Skånes öfriga städer folkmängden ökats med ett, två, ända till tre tusen invånare. Det anmärkningsvärda är härvid, att Ystad i sjelfva verket är den af de mera betydande städerna i landet, der folkmängden minst ökats. Jemför jag t. ex. Ystad med en stad i granskapet af den ort, jag representerar, nemligen Uddevalla, så, under det Ystads befolkning under tio år haft en tillväxt af endast 550 personer, så har i Uddevalla folkökningen under samma tid uppgått till 1,100, således till jemnt dubbelt. Jag kan ej förklara denna jemförelsevis obetydliga folkökning i Ystad på annat sätt, än att Ystad ej ligger på vestra kusten; folkmängdens tillväxt fortgår nemligen med märkvärdigt större hastighet på vestra kusten, hvartill orsaken naturligtvis är, att handeln går dit. Denna omständighet skulle till och med kunna föranleda till iverkan om lämpligheten af att leda våra kommunikationer åt vester, åt grannriket; men långt ifrån att hysa någon afund deröfver, får jag upprigtigt bekänna, att detta vore en våda, som jag anser för en lycka.

Vidare anmärkte samme talare, att man icke borde åtskilja städer, som tillsammans hittills bildat en valkrets, emedan de under tidernas lopp vant sig dervid samt huunit få många intressen gemensamma. Något längre fram företog han sig likväl att skilja städerna Nora och Lindesberg från den valkrets, de hittills tillhört, och förena dem med Arboga. Jag hemställer i hvad mån Arboga kan hafva något gemensamt med de förstnämnda städerna och om denna fördelning kan vara riktigare än den af Utskottet föreslagna.

Ytterligare ogillade han, att Strengnäs blifvit skild från Eskilstuna. Men hvilket intimt samband med hvarandra dessa begge städer kunna hafva, har jag svårt att inse. Såsom vi känna är Eskilstuna en fabriksstad; och att fabrikanterna der kunna hafva något synnerligt intresse i att vara representerade af stiftsstadens, vågar jag starkt betvifla. Jag tror bestämdt, att förhållandena i Torshälla ligga dem närmare om hjertat, än de känna något gemensamt intresse med Strengnäs.

Med ett ord, de anmärkningar, som framstälts mot den af Utskottet föreslagna kretsindelning, anser jag icke vara af beskaffenhet att böra förorsaka någon ändring deri; och då de i öfrigt blifvit på ett enligt min mening fallt tillfredsställande sätt bemötta, vill jag icke trötta Kammaren med att vidare sysselsätta sig med dem; utan ber jag endast få förklara, det jag obetingadt lemnar mitt bifall till Utskottets föreliggande förslag, emedan jag finner det utarbetadt med omsigt, moderation och liberalitet.

Efter att nu hafva uppehållit mig vid sjelfva indelningen, ber jag att få yttra några ord om Utskottets sluthemställan äfvensom om den tolkning, som Utskottet föreslagit Kammaren att antaga. Jag instämmer fullkomligt i denna tolkning; ty otvifvelaktigt är det riktigt, att, sedan ett val en gång skett, det också bör vidhållas så länge den valperiod, hvarunder det egt rum, varar. Eljest kunde det lätt hända, på sätt här förut blifvit anmärkt, att en stad, som tillsammans med

en eller flere andra städer bildat en valkrets, men som blifvit derur utbruten och tillagd en annan valkrets, inom hvilken ännu ingen representant blifvit utsedd, blefve alldes orepresenterad.

Jag gillar således fullkomligt det sätt att gå till väga, som Utskottet i detta afseende föreslagit, för så vidt nemligen, att *Utskottet icke afser, att Kammarerna skall fatta ett beslut i ämnet*. Kammarerna eger sjelf att verkställa indelningen i valkretsar, men är just därför förhindrad att gifva en förklaring och tolkning af sjelfva lagen, hvilket väl tillkommer lagskiparen eller öfver hufvud de myndigheter, som hafva att handlägga ärendet. Allraminst bör Kammarerna tillåta sig att ensidigt gifva en tolkning af en bestämmelse, hvaröfver Medkammarerna icke eger att yttra sig. Jag måste således hemställa, att denna Utskottets framställning icke måtte vinna Kammarernas godkännande, hvar emot, i fråga om indelningen, jag i likhet med den siste talaren yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag skulle möjligen kunnat låta de anmärkningar, jag har att göra mot Utskottets föreliggande betänkande, falla, om nemligen icke från ett håll blifvit påyrkadt en förändring i Utskottets betänkande, som går i alldes motsatt riktning mot det förslag, jag uppgjort och som jag äfven tager mig friheten underställa Kammarernas bepröfvande. Då jag nemligen i detta Utskottets betänkande icke kan finna någon rimlig anledning, hvarför Utskottet föreslagit valkretsarnes ökande från 28 till 30, förefaller det mig ännu orimligare, huru man kan framkomma med ett förslag i den syftning, att antalet af valkretsar skulle än ytterligare ökas. När man läser det grundlagsstadgande, som ligger till stöd för den åtgärd, Utskottet här vidtagit, finner man, att i hvarje stad, som eger en folkmängd af 10,000 eller mer, skall utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af 10,000. Jag hade således för min del trott, att i siffran 10,000 låge det invånareantal, som skulle ega att utse en riksdagsman. Nu har visserligen Grundlagen i samma § också stadgat, att hvarje sådan valkrets skall innehålla ett invånareantal af minst 6,000 och högst 12,000; men jag har för min del uppfattat Grundlagens mening härutinnan så, att man satt ett lägre minimum endast därför, att det eljest möjligen skulle kunna möta öfvervinnerliga hinder för sammansättningen af valkretsarne, ehuru jag tror, att 10,000 är just den norm, som bör ligga till grund för bestämmandet af valkretsarnes antal. Jag kan heller icke finna någon anledning till det antagandet, att inom de mindre städerna skulle finnas större intelligens och statsmannavisdöm än i de större; och det är ju de större städerna, som stadgandet att utse en riksdagsman för hvarje fullt tal af 10,000 gäller. Ser man nu på de af sådana mindre städer sammansatta valkretsarne, finner man, att bland andra en förekommer, som har 6,052 invånare, således ett antal, som ligger så nära minimum som möjligt. Nu kan jag för min del icke se någon rimlig anledning att antaga, att i de småstäder, hvaraf denna valkrets består, skall finnas mer folk, dugliga till riksdagsmän eller mogna för större politiska rättigheter, än t. ex. i Gefle eller Karlskrona, som också hafva att utse endast en riksdagsman. Om man ser på den valkrets, jag här påpekat, förekommer i densamma

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

städerna Laholm, Warberg, Falkenberg och Kongsbacka; men jag har icke hört, att dessa städer på något sätt umärkt sig i det hänseendet, att de skulle vara förtjenta af större politiska rättigheter än de större städerna. Går jag till andra småstäder, nemligen de, som i Östergötland bilda en valkrets, kan jag icke heller der finna några sådana anledningar till större politiska rättigheters åtnjutande, låt vara att jag tager Wadstena i beräkning.

Men om man nu helt och hållet fränser denna siffra eller 10,000, som jag anser vara den rätta normen, skall jag ställa mig på den ståndpunkt, som Utskottets ärade ordförande i går angaf, då han vid besvarandet af herr Wieselgrens anmärkingar yttrade, att Utskottet hemtat ledning af den omständigheten, att Grundlagen i detta fall bestämt ett minimum och ett maximum, samt att Utskottet förty tagit medelsiffran mellan detta maximum och minimum, eller 9,000, till ledning för sin anordning af valkretsarne. Jag vill lägga särskild vikt vid detta uttalande af Utskottets ordförande, emedan jag tror, att han talade i Utskottets namn; men då jag nu tager i betraktande huru Utskottet förfarit vid tillämpningen af den grundsats, som ledt Utskottet, finner jag, att det kastat denna grundsats helt och hållet öfver bord. Ty om Utskottet hållit fast vid denna grundsats, så skulle det icke hafva kommit till ett antal af 30 valkretsar, utan endast till 28, i hvilket fall det stått på den fasta grundvalen, att det kommit medelsiffran emellan det i grundlagen bestämda minimum och maximum af invånareantalet så nära som möjligt. Med 28 valkretsar skulle man nemligen få ett medeltal af 9,086 invånare i hvarje valkrets, då deremot med 30 valkretsar medeltalet skulle utgöra endast 8,480. Och då nu Utskottet föreslagit det senare antalet af valkretsar, har Utskottet således icke hållit sig till den siffra, som Utskottets ärade ordförande sagt hafva varit den bestämmande inom Utskottet. Det är visserligen sant, att, om man vill bilda ett mindre antal valkretsar, nemligen 28 eller ännu färre, skulle antalet af de valkretsar, som komme att bestå af städer från *olika* län, blifva större än enligt Utskottets förslag. Men då både Utskottets ärade ordförande och den talare, som i går först hade ordet, tycktes vara af den åsigten, att man ej så strängt borde hålla på den administrativa indelningen, blott ändamålet, en lämplig indelning, vunnnes, anser jag, att man ej bör fästa sig vid, om de olika länens städer blifva mer eller mindre sammanblandade.

För min del har jag uppgjort två olika förslag till kretsindelning. Enligt det ena, som först uppgjordes, har jag ej kommit till högre antal valkretsar än 26, med i medeltal 9,785 invånare. Jag vill dock ej hålla på detta förslag, oaktadt man genom detsamma skulle komma siffran 10,000, hvilken jag ansett böra ligga till grund för bestämmandet af valkretsarnes antal, så nära som möjligt, utan vill jag i stället föreslå, att antalet, såsom hittills, måtte utgöra 28. Och jag gör detta hufvudsakligen af det skäl, att man då står på den säkra ståndpunkten, att man har grundlagen för sig, i ty att man hållit sig till det invånareantal, som utgör medeltalet emellan det deri bestämda minimum och maximum. Jag tror således, att, om man bifaller Utskottets förslag, man ställer sig på en helt och hållet godtycklig ståndpunkt, emedan man i sådant fall skulle afvika ifrån så väl den förut omtalade siffran

10,000 som äfven den medelsiffrå, som Utskottets ärade ordförande påpekat, och hvilken jag anser utgöra ett godt fotfäste för dem, som vilja bestämma valkretsarnes antal till 28.

Efter Utskottets förslag utgöres antalet af de valkretsar, uti hvilka städer från olika län blifvit sanmanförda, af 7, under det man med 28 valkretsar skulle få 9 eller 10, och med 26 högst 13 på sådant sätt sammansatta valkretsar. Men, efter min tanke, är emot en sådan sammanföring intet att anmärka, blott man dervid, så vidt möjligt är, tager hänsigt till städernas närbelägenhet till hvarandra, emedan invånarne uti tvenne inom olika län belägna städer, hvilka ligga i hvarandras närhet, bättre böra känna hvarandra, än invånarne uti tvenne städer inom samma län, hvilka ligga på temligen stort afstånd från hvarandra. Då jag för min del således kommer att yrka på, att valkretsarnes antal måtte bestämmas till 28, ber jag att få tillkännagifva, att detta mitt yrkande icke förestafvats af ens den ringaste afundsjuke emot städerna. Jag tror nemligen, att både städernas och landsbygdens intressen allt mer och mer sammansmälta, hvarföre jag äfven hoppas, att, då den valkretsindelning, hvarom nu är fråga, icke skall gälla för endast 1 eller 2 år, utan omfattar 10 år, derunder det lyckliga förhållandet skall inträffa, att de så kallade stads- och landtintressena upphört, och att det i stället skall vara ett enda stort intresse, fosterlandets väl, som besjalar oss alla, och då betyder det mindre, om städerna äro indelade i 28 eller 30 valkretsar. Men då jag ej kan finna, att Utskottets förslag, ehuru icke stridande emot grundlagen, har stöd af densamma, och då, såsom jag redan antydtt, man står på en mycket säkrare ståndpunkt, om man bestämmer valkretsarnes antal till 28, önskar jag att Kammaren ville så besluta. Men då jag ej är så förmäten, att jag tror, det Kammaren skall, så att säga, på rak arm gå in på ett nytt förslag till valkretsindelning, så, ehuru jag uppgjort ett sådant, med hvars uppläsande jag dock ej kommer att besvåra Kammaren, vill jag för det närvarande inskränka mig till att yrka, det betänkandet måtte till Utskottet återremitteras. Och jag gör detta så mycket hellre som jag tror att, ehuru herr Wieselgrens och min åsigt angående valkretsarnes antal äro alldeles emot hvarandra stridande, vi dock kunna förena oss i fråga om återremiss, emedan herr Wieselgren lika litet som jag, i fråga om mitt förslag, kan begära, att Kammararen på rak arm skall pröfva hans i går framlagda förslag.

Då jag således påyrkar återremiss af betänkandet i det syfte, att valkretsarnes antal måtte bestämmas till 28, påräknar jag, beträffande förra delen af mitt yrkande, understöd af herr Wieselgren, oaktadt vi för öfrigt äro af olika åsigt i denna fråga.

Herr Clairfelt: Efter de ampla, för att icke säga »superlativa» loford, hvilka kommit Utskottets föreliggande betänkande till del från åtskilliga af denna Kammares icke blott lands- utan äfven stads-representanter, är det icke utan vissa betänkligheter, jag tar till ordet, helst jag för min enskilda del icke kan instämma i dessa loford, utan ser mig nödsakad att i stället göra några anmärkningar.

Dessa komma först och främst att gälla indelningen af de skånska städerna, dervid jag dock vill förutskicka den anmärkningen, att, ehuru

Angående vissa
städers indelning i valkretsar.
(Forts.)

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

det visserligen må vara sant, hvad Utskottets ärade Ordförande yttrade i går, eller att i de af Statistiska centralbyrån upprättade och detta utlåtaude vidfogade tabeller bland staden Kristianstads befolkning inräknats 959 personer tillhörande befolkningen i Nosaby socken; så är dock den här af dragna slutsatsen icke alldeles riktig, enär nämnda 959 personer, bosatta i de två byarne Näsby och Nosaby, hvilka vid stadens grundläggning af dess fundator donerades till staden och sedermera i allo tillhörde densamma, intill dess jorden för omkring 100 år sedan såldes till enskilde personer, i administrativt och judicielt hänseende lyda under stadens jurisdiktion, men icke så i ecklesiastikt, politiskt och kommunalt, men det oaktadt blifvit i de Statistiska uppgifterna, af orsak, som jag ej kan förklara, frånräknade befolkningen i Villands härad, derinom byarne ligga och dit de i politiskt hänseende rätteligen borde höra, samt lagda till befolkningen i Kristianstad. Genom denna beräkning, kan möjligen den oegentlighet uppstå att dessa 959 personer komma att tillhöra hvarken staden Kristianstad eller Villands härad, och att de således beröfvas all politisk valrätt. Vare emellertid härmed hurusomhelst, så anser jag dock att då Näsby och Nosaby byars invanare uti den af Statistiska centralbyrån uppgjorda folkmängds-statistik, hvilken enligt Kongl. Maj:ts befallning skall ligga till grund för riksdagsmannaval, blifvit frånräknade befolkningen i Villands härad och lagda till folkmängden i Kristianstad, har Utskottet saknat all befogenhet att vid uppgörande af sitt förslag lägga den omständighet att nämnda byars invanare icke hafva politisk rösträtt i Kristianstad, till grund för ett beslut att Kristianstad icke skulle utgöra en egen valkrets. Äfven om nu invanarne i meranämnda byar icke tagas med i räkningen, har dock folkmängden i Kristianstad under den sista tioårsperioden från den 31 December 1865 stigit med 23⁰/₁₀₀, da den deremot under nästföregående 10 års period ej ökats med mera än omkring 15⁰/₁₀₀; och man kan med hänsyn till de många industriella anläggningar som derstädes på senare tid uppstått antaga, att dess befolkning skall ökas ännu mera under instundande 10 års period. Denna befolkning, oberäknadt Näsby och Nosaby byar, uppgår för närvarande till 7,886 personer, således till en högre siffra än inom staden Sundsvall, hvilken, enligt Utskottets förslag, hädanefter skall utgöra en egen valkrets. Da således all anledning förefinnes till det antagandet — för min del är jag förvissad derom — att folkmängden i förstnämnda stad skall under nu instundande tio-års period ökas till 10,000 personer, så möter den svårigheten att bestämma hvart man då skall förlägga dess lilla appendix Simrishamn, hvars befolkning uppgår till 1,693 personer. För att lösa denna fråga och på samma gång låta staden Kristianstad vederfaras full rättvisa återstår ej annat, än att öfvergå till herr Wieselgrens förslag eller att låta staden Ystad bilda en valkrets för sig, samt att sammanslå staden Simrishamn med de öfriga småstäderna i Skåne till en valkrets, hvilken således skulle komma att utgöras af, förutom Simrishamn, städerna Engelholm, Trelleborg, Skanör och Falsterbo. Nu är det visserligen sant, att befolkningen i Ystad under senare tio-års perioden ökats obetydligt; men då nämnda stad är ändpunkten icke allenast för en utan för två jernvägsanläggningar, så har man deraf anledning till det antagandet, att personförhållandena der skola ställa

sig bättre under instundande tio-års period. Med antagande af denna indelning skulle således Ystads valkrets utgöras af 6,524 och den valkrets, som skulle bildas af Skånes småstäder, af 6,835 invånare — en fördelning hvilken jag för min del anser vara af rättvisa och billighet påkallad. Att deremot, på sätt herr Liss Olof Larsson föreslagit, såsom grund för valkretsarnes indelning uppställa en viss medelsiffrå mellan minimi- och maximi-talen af den folkmängd, som hvarje valkrets skall innehålla, är något, som jag icke kan fatta vara med grundlagen fullt öfverensstämmande, och jag kan icke heller förstå, huruledes Utskottets ärade ordförande kunnat förklara att detta medium skulle vara normen för Utskottets förslag. Grundlagen säger nemligen, att hvarje valkrets skall innehålla en folkmängd af minst 6,000 och högst 12,000, samt att städernas ordnande i valkretsar skall, såvidt ske kan, försiggå *länsvis*. Detta bör tagas i betraktande likasom ock den omständigheten att denna indelning sker för en tid af tio år, under hvilken städerna icke kunna, äfven om folkmängden stigit, välja representanter utöfver det för denna tio-års period bestämda antal, da deremot valen a landet afse endast en tid af tre år, efter hvilken tid representanternas antal kan ökas, derest folkmängden i en domsaga derunder stigit öfver 40,000.

Den andra omständigheten, som bör tagas i beaktande, är den i fråga satta indelningen af valkretsarne inom Kalmar och Kronobergs län. I likhet med herr Wieselgren anser jag det vara rättvist, att städerna Wexjö och Eksjö med en folkmängd af 6,815 bilda en valkrets; att staden Westervik skiljes från Oskarshamn och i stället förenas med Borgholm, hyadan denna valkrets skulle utgöras af 6,507 innevanare; samt att Oskarshamn sammanslås med Wimmerby, då denna valkrets komme att omfatta 6,437 personer.

Dessa äro egentligen de anmärkningar, jag velat göra; och då jag tror, att man icke skulle vinna annat genom fragans återremitterande, än en ny och förlängd diskussion af densamma, tager jag mig friheten hos herr Talmannen begära proposition på det yrkande: att Kristianstad, Ystad och Halmstad må hvar för sig bilda särskilda valkretsar samt ofvan omförmälda småstäder i Skåne sammanslås till en enda valkrets, äfvensom att valkretsarne i Kalmar och Kronobergs län må ombildas på sätt jag nyss tagit mig friheten föreslå.

Herr Gumælius: Grundlagen bestämmer, att valkretsarne skola så indelas, att minst 6,000 och högst 12,000 innevanare komma på de sammangyttringar af städer, som utgöra en valkrets. Da man tillämpar detta stadgande, bör man å ena sidan vakta sig för att sammanföra städer, hvilkas folkmängd är i nedgående, till en valkrets med föga mer än 6,000 innevanare. Detta synes Utskottet i sitt förslag äfven hafva beaktat. Men å andra sidan bör man vakta sig för att sammanföra städer, stadda i starkt framåtgaende, till grupper, som närma sig den högsta gränsen 12,000 innevanare; men tillbörlig akt-samhet härutinnan tror jag icke att Utskottet iakttagit. Utskottet har nemligen till en valkrets sammanfört Söderhamn och Hudiksvall med tillsammans 10,400 innevanare. Folkmängden i dessa två städer har under de sist förflutna tio åren ökats med 3,779 och nu återstar blott

Angående rissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

1,600 för att densamma skall uppgå till der högsta tillåtna gräns. Om nu invänarnes antal alltjemt ökas i samma proportion som under dessa nu förflutna tio år, skall väl vid det första af de tre ordinarie val, för hvilka vi nu skola lagstifta, grundlagens bud om att valkrets får innehålla en folkmängd af högst 12,000 lända till efterrättelse; men detta blifver ingalunda förhållandet vid de två följande valen. Så snart som nu omnämnda valkrets skulle väl icke de likaledes föreslagna valkretsarne Westervik och Oskarshamn samt Kristianstad och Simrishamn uppnå den bestämda gränsen, men de skulle dock, om dessa städers tillväxt hädanefter blefve proportionerlig mot hvad den hittills varit, inom tio-års periodens utgång öfverskrida denna gräns. Westerviks och Oskarshamns sammanräknade folkmängd har sedan år 1866 ökat med 2,499 och uppgår nu till 10,237, hvadan således endast återstår en ytterligare ökning af 1,763 innevånare för att nå det föreskrifna maximum, hvilket, som sagdt, alltså skall, med fortsatt proportionerlig utveckling, inträffa före år 1886. Som jag äfven nyss nämnde torde detsamma jemväl blifva förhållandet med valkretsen Kristianstad—Simrishamn; och, hvad Kristianstad särskildt angår, är det ganska antagligt, att folkmängden i denna stad före sistnämnda år kommer att uppgå till öfver 10,000, det antal invånare i en stad som fordras för att denna skall ega ovilkorlig rätt att ensam för sig utse riksdagsman. — Detta är nu några detaljämärkningar som jag i förbigående velat göra.

För öfrigt synes det mig blott vara ett räkneproblem att bestämma, huru många valkretsar böra finnas; men med all benägenhet att eljest söka ställa mig till efterrättelse Herr Liss Olof Larssons förslag, kan jag ej följa honom, då han anser, att vi med något rimligt räknesätt härvid kunna komma vare sig till siffran 28 eller 26, ifall vi nemligen vilja låta oss ledas af grundlagens anda och mening sadan den af Konungen tolkats. Att han vill, att städerna skola »besjålas» — af intresse för fosterlandets väl (hvilket för öfrigt äfven borde vara förhållandet med landet) är nu en sak; grundlagens bud och angifna tillämpning en annan. Kongl. Maj:t förbehöll sig i den nya riksdagsordningen att första gången sjelf få verkställa de mindre städernas indelning i valkretsar, och naturligtvis skedde detta icke blott på det att Kongl. Maj:ts indelning skulle lända till efterrättelse under de första tio åren, utan äfven för att denna indelning skulle utgöra en norm, efter hvilken man vid framtida indelningar skulle hafva att rätta sig, just i fråga om tillämpligheten af de mot hvarandra i nagon mån stridande grundlagsbudena, att hvarje valkrets skall innehålla en folkmängd af minst 6,000 och högst 12,000, hvilket pekar på medelsiffran 9,000, och att städerna böra ordnas, så vidt ske kan, länsvis. För tio år sedan uppgick antalet af de städer, som egde mindre än 10,000 innevånare, till 79 och dessa bildade enligt Kongl. Maj:ts indelning 31 valkretsar. Nu hafva tre af dessa städer erhållit en folkmängd af mer än 10,000 och inga följaktligen icke i den nya valkretsindelningen, men 4 städer hafva i dessas ställe tillkommit, och det af någon slags »välvilja» som vi i dag hört särskildt framhållas. Det är följaktligen nu 80 städer, eller en mer än öfver 10 år sedan, som skola indelas i valkretsar. Utskottet synes nu hafva resonnerat så, att antalet städer och valkretsar borde

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts)

summeras ihop och summorna blifva desamma, och att följaktligen, då nu en stad tillkommit, borde en valkrets borttagas. För tio år sedan bildades ju af 79 städer 31 valkretsar och nu skulle vi indela 80 städer till 30 valkretsar. Jag vill icke direkt klandra Utskottet härför, men jag är icke lika villig som representanten från Wenersborg och Amål att hålla loftal öfver den höga grad af frikostighet, hvarmed Utskottet gatt till väga i ett ärende, der det icke är fråga om *frikostighet*, utan om *rätt*. 31 synes mig böra hafva varit den lägsta siffra, hvartill Utskottet skulle bestämt valkretsarnes antal, då nemligen icke blott städernas antal ökats, utan då dertill kommer, hvad viktigare är, att folkmängden i dessa städer under de tio åren vuxit med 25 procent. Om jag räknat rätt, egde de år 1866 till valkretsindelningen hörande städerna, med afdrag af de tre, Jönköping, Orebro och Lund, som nu hafva mer än 10,000 invånare, en sammanlagd folkmängd af 207,686, och de-sa städer, alltjemt med afdrag af de 3 nyss uppräknade, bildade 28 valkretsar. I närvarande ögonblick hafva de städer, som skola i valkretsar ordnas, tillsammans 254,300 invånare och folkmängden har salunda sedan förra indelningen vuxit med bortåt en fjerdedel af sin då varande storlek. Valkretsarnes antal var då för dessa städer 28. En fjerdedel af 28 är 7; 28 och 7 gör 35, och denna siffra antyder således det antal valkretsar, vi rätteligen skulle hafva, om vi i detta fall vilja ställa oss på samma grund, som Kongl. Maj:t sjelf funnit lämplig. Vill man åter bibehålla absolut samma siffra, som Kongl. Maj:t för 10 år sedan bestämde, är denna 31, och under denna siffra — jag upprepar det — anser jag icke att Utskottet borde hafva kommit.

För min del vill jag emellertid icke framställa något yrkande, utan har endast till protokollet anfört dessa siffror för att få med stöd af dem säga, att, då jag icke framställer något yrkande, detta sker därför, att jag icke anser städernas tillvaro eller jemvigten inom Riksdagen så ofantligt mycket bero på om de, som hafva den större makten, beröfva städerna en eller annan röst här i Kammaren. Jag håller nemligen icke så mycket derpå, då jag tror, att hos Riksdagen förekommande ärenden ändock på det hela taget blifva skötta till det bästa; men för ingen del vill jag, såsom den ärade representanten från Wenersborg och Amål, påstå, att det framlagda förslaget, hvilket antagligen äfven blifver af Kammaren fastställt, gifver städernas invånare någon särskild anledning till öfversvinnelig tacksamhet.

Herr Mæchel: I likhet med flere föregående talare, har jag icke kunnat undgå att finna en och annan oegentlighet uti det af Utskottet framlagda förslaget. Som dessa oegentligheter emellertid blifvit af andra talare påpekade, vill jag endast särskildt framhålla de småländska städernas indelning i valkretsar. Enligt förslaget äro Wexiö, Eksjö, Wimmerby och Borgholm — således städer från tre olika län — sammanförda till en valkrets, hvilket otvifvelaktigt måste förefalla oegentligt och sökt, då det mycket lätt kunnat gå för sig att bilda särskilda valkretsar af städer från samma län; åtminstone gäller detta Kalmar län. Såsom här förut blifvit nämndt, kunde man ju hafva sammanfört Westervik och Borgholm, Oskarshamn och Wimmerby samt Wexiö och Eksjö till tre särskilda valkretsar. Förutom den redan nämnda för-

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

delen, att fördelningen derigenom blefve mera länsvis ordnad, undginge man derigenom jemväl en annan olägenhet, som förefinnes deri, att valkretsen Westervik och Oskarshamn nu redan har en folkmängd af 10,237 personer och, att döma efter den starka tillväxten under de senaste åren, inom några få år kommer att ega en folkmängd öfverstigande 12,000 invånare. Jag har emellertid sjelf icke något yrkande att framställa, utan förenar mig uti nu omförmälda hänseende med Herr Clairfelt i det af honom framlagda ändringsförslaget.

Herr Rubenson: Det lär svårligen kunna bestridas, att en gruppering af de smärre städerna uti valkretsar, sådan som den nu ifrågavarande, alltid till en viss grad måste vara beroende på smak, då flera möjligheter att bilda dessa grupper onekligen finnas, men jag tror, å andra sidan, att om man strängt fasthåller grundlagens bud, att hvarje valkrets skall innehålla en folkmängd af minst 6,000 och högst 12,000 invånare, samt att ordnandet bör, såvidt ske kan, ega rum länsvis, skall resultat vara temligen gifvet. Jag sluter härtill från den omständigheten, att talaren från Göteborg, hvilken, efter min uppfattning, utgick från dessa principer, kom till ett resultat, som i det närmaste var enahanda med det, hvartill jag, utan någon kommunikation med honom, kommit vid uppgörandet af en sådan gruppering. dervid stödjande mig å dessa principer. Jag har nemligen kommit till samma resultat som han i afseende å grupperingen af de skanska och småländska städerna samt till viss grad jemväl i afseende å städerna i Vermlands län, och är således i hufvudsaken ense med honom angående de städer, hvilka egentligen äro föremål för tvist. I afseende å de vermländska städerna tror jag ock att Herr Wieselgren skall vid närmare paseende finna, att det slut, hvartill jag kommit, är i närmare öfverensstämmelse med grundlagens bud, enär jag undvikit den oegentlighet, som vidlader hans förslag, eller att då han, utan tvifvel riktigt, af Karlstad bildat en egen valkrets, han förenar Filipstad med stad belägen inom annat län. Denna oegentlighet har jag ansett kunna undvikas genom att af städerna Filipstad och Kristinehamn bilda en valkrets med 6,754 invånare, i hvilket fall till de tre småstäderna i Örebro län kunde läggas en stad inom Vestmanlands län, exempelvis Köping. Af de återstående städerna inom sistnämnda län kunde Sala och Arboga, på sätt Utskottet föreslagit, förenas till en valkrets, samt Vesterås och Enköping sammanföras till en valkrets, såsom nu är förhållandet. Härigenom undveke man en af de olyckligaste bland de åtgärder, Utskottet föreslagit, nemligen att de sex småstäderna i Stockholms län, hvilka 1866 ansågos böra bilda en särskild valkrets, nu, oaktadt folkmängden icke minskats, skulle sammanföras med en sjunde stad, Enköping, som ligger i ett annat län. Jag medgifver emellertid, som sagdt, att grupperingen i valkretsar till en viss grad är beroende på smak. — Hvad angår det slut, hvartill Utskottet kommit, så, ehuru jag icke anser det riktigt, vill jag dock icke gå så långt, att jag vill påstå, att deri skulle ligga ett förnärmande af den rätt, grundlagen tillägger de smärre städerna, men jag tror, att Utskottet med litet bättre vilja, än den goda det visat, hade kunnat komma till ett rättigare resultat. Den viktigaste anmärkningen, som blifvit framställd mot

Utskottets förslag är ovilkorligen den, att inom en valkrets sammanbundits städer från tre olika län, ehuru sådant icke varit behöfligt, och denna Utskottets åtgärd går temligen nära den gräns, der man kommer i strid med grundlagens föreskrift, att vid indelningen i valkretsar städerna skola, så vidt ske kan, ordnas länsvis.

Angående vissa städers indelning i valkretsar.
(Forts.)

Det är, såsom herrarne lätt kunna se, aldeles omöjligt att vid indelningen af vissa läns städer undvika att sammanföra dem med städer inom andra län; men att Utskottets åtgärd att låta en valkrets omfatta städer från tre olika län bestämdt är oriktig, torde få anses hafva blifvit bevisadt.

Nu har Utskottets ärade ordförande anført åtskilliga skäl till försvaret för Utskottets förslag i de klandrade delarna. Så har han förklaradt, att hvarken den ena eller den andra af de utaf Herr Wieselgren omnämnda principer borde i afseende på valkretsarnes ordnande få gälla, utan endast fosterlandskärleken. Detta är en vacker tanke. Jag har försökt tillämpa den, men jag må säga, att, oaktadt jag tror mig hafva en ganska stark fosterlandskärlek, det icke lyckats mig få denna fosterlandskärlek att afgöra, huruvida Kristianstad ensamt skall bilda en valkrets eller om denna stad skall sammanföras till en valkrets med Engelholm.

Vidare har Utskottets ordförande tvenne gånger låtit förstå, att det icke vore värdt att här opponera sig. Det skulle ändå gå så, som Utskottet föreslagit. Ja, ty värr är detta äfven min tro; men äfven om en sådan utgång af frågan är viss, torde denna omständighet icke tåla vid att åberopas såsom skäl emot en opposition emot Utskottets förslag, i fall denna opposition, såsom jag tror den göra, stöder sig på goda skäl och bevis.

Hvad nu beträffar den omtalade särskilda valkretsen, hvilken föreslagits skola bestå af städer från tre olika län, så har Utskottets ärade ordförande yttrat, att da i nu gällande valkretsindelning finnas två sadana valkretsar, men i den föreslagna endast en sådan, man bör vara nöjd. Detta sätt att resonnera kan dock icke vara riktigt; ty, om det kan bevisas att äfven denna valkrets kunnat ordnas på annat sätt, så hade, efter min åsigt, Utskottet varit skyldigt att göra det; likasom det nu är Kammarens skyldighet att rätta detta missförhållande.

Vidare har Utskottets ärade ordförande sagt, att man vid valkretsarnes ordnande icke finge, såsom herr Wieselgren gjort, åberopa tillväxten i städernas befolkning, utan att man dervid skulle taga endast den nuvarande folkmängden i betraktande. Detta påstående är icke heller riktigt. Under sista 10 års perioden har städernas folkmängd vuxit ganska betydligt. Så har till exempel invånarnes antal under denna tid stigit i Linköping från 6,861 till 8,112, i Eskilstuna från 5,296 till 7,143, i Oskarshamn från 2,718 till 4,529, i Kristianstad från 6,442 till 8,845, eller, med iakttagande af den beträffande denna stad förut gjorda rättelsen, till nära 7,900, i Halmstad från 4,654 till 6,801 och så vidare. Dessa siffror utvisa en ganska vacker tillväxt; och jag tror, att man, utan fara att missräkna sig, kan antaga, att tillväxten under följande 10 års period skall blifva åtminstone lika stor om icke större än under den förfutna, ty vi skola besinna, att vi under dessa 10 ar byggt jernvägar litet hvarstades i landet, och att dessa jern-

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

vägar blifva en bidragande faktor till en hastigare tillväxt af städernas befolkning.

Utskottets ordförande har vidare sagt, att man till grund för fördelningen icke finge lägga det minimala af 6,000 invånare, som grundlagen bestämmer, utan ett medium mellan detta minimumtalet och maximumtalet 12,000 invånare. Hvad beträffar att taga minimumtalet till grund, tror jag icke, att någon ifrågasatt det, ty, om jag icke misstager mig, är medeltalet på invånareantalet i hvarje valkrets enligt Herr Wieselgrens förslag 7,706. Enligt Utskottets är det 8,446. Hvad åter vidkommer att lägga 9,000 till grund, är detta, enligt min åsigt, icke någon riktig princip, om den uppställes så, som nämnde talare gjorde. Det är visserligen sant, att med grundlagens stadgande om det lägsta och högsta antal invånare, en valkrets får ega, låter sig förena att söka träffa detta medeltal under loppet af den tid, den bestämmelse skall gälla, hvilken vi nu skola gifva, men det är en sak, att nu lägga detta medium till grund för valkretsindelningen, en annan är att ställa så till, att i midten eller slutet af perioden medeltalet af valkretsarnes invånare blifver 9,000. Det sistnämnda af dessa förfaringssätt är, efter mitt förmenande, mycket att föredraga. Se vi då till, huru saken, med begagnande af detta förfaringssätt, skulle slå sig ut, så finna vi, att, för att medeltalet af invånarnes antal i de af Herr Wieselgren föreslagna trettio tre valkretsarne, hvilket nu är 7,706, skall kunna uppgå till 9,000 — hvilket Utskottets ärade ordförande anser vara det rätta och som äfven jag gillar med den modifikation, jag förut antydt — det fordrar en folktillökning af $33 \times 1,300$ d. v. s. 42,900 invånare. Då frågas: är det sannolikt, att folkmängden i de städer, som nu skola indelas i valkretsar, under följande 10 år kommer att ökas med denna summa? Ja, svarar jag, det är mycket sannolikt, om vi se på hurudant förhållandet härmed varit under den förflutna 10 års perioden, ty under denna har dessa städers folkmängd ökats med 44,680 invånare. Förhållandet var nemligen, att de städer, som år 1866 indelades till valkretsar, hade tillsammans 236,315 invånare, och om jag nu från denna siffra drager folkmängden i de tre städer, som numera, såsom de der hafva mer än tiotusen invånare, icke skola ingå i valkretsindelningen utan bilda egna valkretsar, eller 28,628, så kommer jag till den af Herr Gumælius angifna siffran, 207,687. Men år 1866 var Trelleborg icke någon stad, hvarför dess folkmängd ej var upptagen i det nyss angifna invånareantalet. Läger jag då till nyssnämnda siffra invånarnes antal i Trelleborg, hvilket den sista December 1867, eller första gången uppgift om detta antal förekommer, uppgick till 1,933, så kommer jag till siffran 209,620, hvilken således representerar summan af ifrågavarande städers folkmängd vid tidpunkten för den förra indelningen af rikets städer i valkretsar. Nu utgör summan af invånarnes antal i de städer, som icke hvar för sig enligt grundlagens bud bilda egna valkretsar, 254,300, hvilket utvisar en faktisk tillökning af 44,680 under de senaste tio åren. Med denna siffra för ögonen kan jag icke förstå, huru Herr Liss Olof Larsson kan komma till det resultat, att det icke finnes någon rimlig anledning att öka dessa valkretsars antal utöfver det nu varande antalet.

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

Herr Wieselgren har redan mot den föreslagna valkretsindelningen anmärkt, att Utskottet onödigtvis med åtskilliga större städer sammanlagt smärre; och önskade därför, att rättelse härutinnan måtte ske. För min del får jag säga, att denna anmärkning är fullt befogad. Äfven jag finner det vara lämpligt, att man bör tillse, att de städer, som tillsammans skola bilda en valkrets, böra, så vidt möjligt är, hvar för sig utöfva ett verkligt inflytande på valet. Men det är gifvet att, om man för tillsammans en stad på 5 till 6,000 invånare med en annan på till exempel 12 till 1300, den senare skall komma att helt och hållet ligga under vid valet. Om deremot man låter några mindre städer med till exempel omkring 12 till 1400 invånare hvar bilda en valkrets, så kommer naturligtvis hvar och en af dem att ega ungefär lika stort inflytande på valet. Jag tror att detta, så vidt möjligt är, bör iakttagas. Häremot har Utskottets ordförande anmärkt, att valets utgång icke är beroende derpå, utan på den omständighet, huruvida en utmärkt person bor i den ena eller andra af de städer som tillsammans bilda en valkrets, så att den bästa och lämpligaste mannen kommer att väljas, antingen han bor i den större eller mindre staden. Detta argument låter visserligen ganska bra, men när det kommer till praktiken, visar det sig nog, att det icke håller streck. Jag föreställer mig nemligen att i våra små, ja äfven våra stora städer, lika väl som på landet, bygdepolitiken är ganska stark, och att man i allmänhet vill hafva sin representant från samma ort der man sjelf bor, och derom är icke mycket att säga, ty man känner naturligtvis bäst sin egen kommuns medlemmar, men de på afstånd boende känner man mindre och ofta endast genom hörsagor.

I afseende å denna första del af Utskottets betänkande skall jag för närvarande icke tillåta mig något yrkande. Bli'r något ändringsförslag framställt i en eller annan del, der jag anser det vara lämpligt att vidtaga en förändring, skall jag gå in derpå; kommer åter yrkande om återremiss af den första punkten att framställas, skall jag förena mig i detta yrkande.

Hvad åter andra punkten beträffar, vill jag med största nöje instämma med dem som yrkat afslag å densamma. Jag tror nemligen att denna punkt är ett oting i det skick den framkommit. Utskottets ärade ordförande har visserligen sagt att, da grundlagen icke innehåller några bestämmelser i afseende å hvad Utskottet här föreslagit, det varit Utskottets rätt att föreslå och Kammarens rätt att gifva en sådan förklaring, i synnerhet som den icke innebure något som vore stridande mot grundlagen. Jag må säga, att jag icke rätt förstår detta sätt att resonnera. En förklaring, som är stridande mot grundlagen, är icke en förklaring utan en ändring af grundlagen. För att en förklaring af grundlagen skall kunna ega rum, erfordras i första rummet att den icke står i strid med grundlagen. Således: den omständigheten att Utskottets förslag i andra punkten icke står i strid med grundlagen beröfvar det icke dess egenskap af grundlagsförklaring, tvärtom skulle denna omständighet göra, att denna del af Utskottets förslag verkligen blir en grundlagsförklaring. Men en sådan har Kammaren, på grund af Regeringsformens stadgande, icke rätt att gifva. Och för öfrigt vet jag icke hvilken effekt en sålunda tillkommen förklaring af grundlag

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

skulle komma att hafva. Anser en valförrättare, att den tolkning af grundlagen, som Utskottet här gjort, är oriktig, så tror jag icke, att han vid valförrättningen skall känna sig bunden af Andra Kammarens beslut i detta hänseende, utan att han skall komma att tolka grundlagen i öfverensstämmelse med hvad hans pligt såsom tjänsteman och hans öfvertygelse bjuda. Är någon af valmännen missnöjd med valförrättarens sätt att tolka grundlagens bestämmelser i detta fall, så eger han att deröfver anföra klagomål, först hos Konungens Befallningshafvande och, derest han ej åtnöjes med dess utslag, hos Högsta Domstolen, som får knäcka frågan i sista hand. Men för min del vill jag bestämdt bestrida — oaktadt jag icke vet om jag i denna punkt får särdeles många med mig — att den förklaring af grundlagens mening, som här är gifven, ovilkorligen är den rätta. Jag medgifver att frågan är ganska svår; ty med nu gällande bestämmelse, att städer, som hafva mindre än 10,000 invånare, skola hvart tionde år indelas i valkretsar, under det att valperioderna för Andra Kammaren räknas efter treårscykler, måste stora svarigheter uppstå vid tillämpningen. Men äfven med dessa svarigheter kan jag icke se, att da grundlagen helt och hållet tiger med hvarje bestämmelse om fran hvilken tid en fastställd valkretsindelning skall gälla, man har rätt att under ett eller två år uppskjuta tillämpningen af en redan beslutad förändring i afseende å vissa städers indelning i valkretsar. I och med detsamma det icke är sagdt, när den förändrade kretsindelningen skall gälla till efterrättelse, så ligger det i sakens natur, att den genast skall träda i verket, så snart något nytt val eger rum. Likaså är det klart, att de representanter, hvilka redan för innevarande period äro valda efter den gamla ordningen, skola sitta kvar, till dess nytt val eger rum, ty den nya ordningen kan icke hafva retroaktiv verkan. Skall deremot nytt val, vare sig partielt eller allmänt, ega rum, då skall den indelning gälla, som Kammaren nu står i begrepp att fastställa.

Att öfvergången från den gamla till den nya indelningen kan medföra svarigheter, medgifver jag gerna, men sådant kan icke hjelpas, och dessa svarigheter äro enligt mitt begrepp icke omöjliga att lösa. I händelse representantplatsen blir ledig för en valkrets, hvori inga städer, som fått ändrad indelning, bör, som sagdt, omvalet ske efter den nya indelningen och i följd häraf den nya valkretsindelningen tillämpas på samtliga städer, som ingå i den nya grupperingen. De af dessa städer, som efter den gamla indelningen tillhört annan valkrets, men efter den nya den valkrets, som skall anställa nytt val, böra deltaga i detta val gemensamt med de öfriga städerna inom kretsen, hvaremot naturligtvis deras förre representant uphör att representera dessa från gruppen utbrutna städer. Representanten för de i gruppen återstående städerna behöfver naturligtvis icke afträda från riksdagsmannaskapet, utan är fortfarande representant, men med förändradt kommittentskap nemligen för de öfriga städerna i den gamla gruppen, eller de, der omval ej är i fråga, samt utan nytt val för de städer, hvilka enligt den nya indelningen skola vara med dem förenade. Emellertid anser jag icke nödigt att längre uppehålla mig vid denna sida af frågan, emedan den för dagen icke har någon praktisk betydelse. Jag vill blott erinra derom att ett förslag förra året väcktes här i Kammaren, åsyftande

förändring af tioårsperioderna till nioårsperioder. Ingen ledamot af Konstitutions-Utskottet biträdde detta förslag, och i Första Kammaren hade det fallit, innan det förekom i denna Kammar. Det var således ingenting att göra i saken den gången, men jag beklagar att förslaget gick spårlost förbi, ty det var ganska välbetänt.

Jag yrkar afslag å senare delen af Utskottets förslag.

Herr Peter Olsson: Jag behöfver ej förlänga diskussionen, då här redan framställts så talande skäl för Utskottets förslag, att jag för min del icke förmår göra det fullständigare. Enligt min uppfattning är således Utskottets förslag tillfredsställande, ehuru jag icke vill förneka, att mot detsamma måhända kan göras en och annan anmärkning, som dock efter all sannolikhet skulle kunna framställas, huru många gånger än förslaget omarbetades.

Sedan jag nu i största korthet uttalat min åsigt i frågan, vill jag tillägga några ord med afseende å det sätt, hvar på man här tyckes vilja behandla densamma. Det torde vara oss väl bekant, att då under diskussionen framställas förslag till ändring i den hemställan, vederbörande Utskott gjort, utan att densamma åtföljes af någon reservation, det i allmänhet hör till sällsyntheterna, att Kammaren — så att säga — på stående fot vidtager ändring i Utskottets förslag, i synnerhet om ändringsförslagen komma från så olika håll och äro så olikartade, som i dag varit fallet. Här har — såvidt jag rätt uppfattat diskussionen — gjorts trenne olika ändringsförslag, och jag tror att det skulle falla sig mycket svårt för Kammaren att i hast sätta sig så in i dessa olika förslag, att Kammaren derom kunde bilda sig ett bestämdt omdöme, när man å andra sidan tager i betraktande att — såsom jag nyss nämnde — Utskottets betänkande och förslag icke blott är med omsorg och ovel utarbetadt, utan derjemte blifvit enhälligt afgifvet, hvilket här varit händelsen, att döma deraf, att det ej vid betänkandet är fogad en enda reservation. Vid sådant förhållande synes det mig äfven tydligt, att en återremiss, som också blifvit påyrkad, skulle vara mer eller mindre ändamålslös. Jag tror derföre, att om man praktiskt vill se saken, det ligger ganska nära till hands, att Utskottets förslag, från dessa synpunkter betraktadt, har ganska goda skäl för sig och således bör af Kammaren bifallas, hvarföre jag anhåller att få instämma med de talare, hvilka redan påyrkat bifall.

Herr Carl Ifvarsson: Visserligen är frågan af stor vikt, men jag undrar om man icke gifvit den större vikt än den förtjenar. I politiskt afseende kan det icke hafva så ofantligt inflytande, om inom Andra Kammaren blir en eller annan representant mera eller mindre från städerna. Detta kan icke i någon nämnvärd grad inverka på de beslut, Kammaren fattar. Icke heller skall af denna omständighet Andra Kammarens förhållande till Första Kammaren i nämnvärd mån förändras. Men skulle frågan ega politisk vikt, så vore det just i dessa två afsenden. I hvilket fall som helst måste man medgifva att Utskottet sökt att gå en medelväg, som jag tror passar ganska bra. Utskottet har nemligen, så vidt omständigheterna medgifvit det, bibehållit proportionen mellan antalet af landsbygdens och städernas

*Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.*
(Forts.)

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

representanter och på samma gång proportionen mellan antalet ledamöter i de olika Kamrarne, sådan denna proportion från början varit afsedd. I det hänseendet har Utskottet ställt frågan på dess rätta plats, och då man ser bort från alla andra för frågan mer eller mindre främmande omständigheter, så tror jag att förslaget bör godkännas, just derföre att Utskottet vetat att, så att säga, ställa kyrkan midt i byn, utan att lyssna till de små enskilda intressen, för hvilka några få röster höjt sig.

Detta vare sagt med afseende på den politiska delen af frågan. Beträffande åter städernas indelning i valkretsar, så förundrar det mig visst icke, att anmärkningar framstälts mot det förslag Utskottet härutinnan afgifvit. Ty granskar man det flyktigt, så anträffar man nog här och der oegentligheter deri. Vid närmare eftertanke på saken skall man dock utan tvifvel finna svårigheten, ja omöjligheten att vid en dylik reglering af städerna, som den, hvarom här är fråga, undvika dessa oegentligheter. I betraktande häraf, och då vi känna hvilken uppmärksamhet Utskottet egnat denna fråga, tror jag, att vi lugnt kunna lemna vårt godkännande åt förslaget, och detta desto hellre, som jag icke hört någon hafva haft något mera genomgående och bättre att framställa.

Hvad angår den slutliga klämman i utlåtandet, så kan den väl vid första påseende synas obehöflig. Men, om så än vore fallet, måste jag likväl, da jag icke kan inse att den är olaglig, förorda densamma. Alldeles obehöflig är den för öfrigt heller icke. Man har visserligen sagt, att den här föreslagna bestämmelsen icke kan blifva af bindande natur, eller med andra ord, att vederbörande domare vid dess tillämpning icke behöfver rätta sig efter den, om den strider mot deras uppfattning i saken. Det är möjligt att så är, och att valförrättaren eller domaren vid en uppkommen tvist icke anser sig behöfva åtlyda hvad Kamraren i detta afseende beslutit. Det värsta som kan hända är således, att beslutet åsidosättes och icke anses bindande. Men i alla fall innebär det ett uttryck af Kamrarens åsigt, när man bör börja att tillämpa den nya valkretsindelningen, och ur den synpunkten kan detsamma åtminstone tjena till ledning för en och annan valförrättare, om han blir villrådlig om huru han bör gå till väga. Och att villrådighet vid många tillfällen, och i synnerhet då fyllnadsvalen skola ega rum, kan komma att uppstå huruvida den gamla eller den nya valkretsindelningen skall tillämpas, är alls icke otroligt, enär grundlagen icke innehåller någon bestämd föreskrift härom. Jag tror således Utskottets förslag härutinnan kommer att tjena mera till gagn än skada samt att i följd häraf vi utan fara kunna godkänna detsamma.

Då redan så mycket blifvit taladt i denna fråga, vill jag icke ytterligare upptaga tiden med att besvara åtskilliga smärre mot utlåtandet framställda anmärkningar; utan slutar jag nu med den hemställan, att detsamma måtte så i ena som andra delen bifallas.

Herr Wieselgren: Åtskilliga anmärkningar hafva blifvit framställda mot det ändringsförslag i ämnet, som jag tagit mig friheten att lägga fram. Många af dem, jag tror de väsentligaste, hafva redan blifvit af en talare på stockholmsbänken bemötta, hvadan jag ej

vid dem behöfver uppehålla mig. Återstår dock några, som jag vill söka i största korthet besvara.

Angående vissa städers indelning i valkretsar.
(Forts.)

En talare har funnit mitt förslag, att Ystad skulle frånskiljas de tre små städer, tillsammans med hvilka det nu utgör en valkrets, såsom mindre lyckligt, enär Ystads folkmängd under de senare tio åren knappt vunnit en tillökning af 600 personer. Den ärade talaren har icke funnit skäl att dela de förhoppningar, jag på anförda grunder ansett mig kunna hysa i fråga om denna stads utveckling, och han tyckes ej ens vilja tro, att dess folkmängd under näst följande tio år kan komma att tillväxa i större proportion än hittills. Nå väl, jag vill visst icke tvista med honom i så ovissa frågor; det må lemnas åt framtiden att gifva rätt åt honom eller mig. Men jag ber deremot att få erinra, hurusom genom den indelning, jag i detta fall föreslagit, två smärre städer, Simrishamn och Engelholm, kunde frigöras från sitt beroende af de tvenne större städer, med hvilka utskottsförslaget sammankopplat dem, och tillsammans med de tre mindre städerna Falsterbo, Skanör och Trelleborg indelas till en särskild valkrets. *Deri* lag hufvudskälet för mitt förslag och icke i det större eller mindre antal människor, hvarmed invånareantalet i Ystad under vissa år tillvuxit eller möjligen skulle komma att tillväxa. Vidare torde böra ihågkommas grundlagens bestämmelse i afseende på bildandet af valkrets, att sådan skall ordnas »så vidt ske kan *länsvis*». Jag vågar påstå, att i fråga om den ena af de halländska valkretsarne nämnda föreskrift mycket väl kunnat följas, och att det således varit mera grundlagsenligt att, såsom jag, icke hafva lagt Engelholm till Halmstad, än att, såsom Utskottet, göra det.

Det har redan af talaren på stockholmsbanken blifvit anmärkt, att man vid afgörandet af dessa frågor icke får bestämma medelsiffran efter de *nuvarande* folkmängdsförhållandena; jag vill tillägga, att man icke heller får tillmäta den absolut betydelse. Utskottet har synbarligen icke sjelf tillmätt den en sådan, då Utskottet nemligen föreslagit, att Laholm, Varberg, Falkenberg och Kongsbacka skulle utgöra en valkrets med allenast 6,052 invånare, under det att Uddevalla, Strömstad, Marstrand och Kongelf föreslagits utgöra en annan med 10,412 invånare; ty här skulle ett närmande till medelsiffran hafva kunnat erhållas, derest man till de fyra halländska städerna lagt en af de bohuslänska, t. ex. Marstrand eller Kongelf. Jag klandrar icke detta Utskottets atgörande, jag blott påpekar det för att visa, att Utskottet åtminstone icke handlat följdriktigt om det beslutit sig för att åt medelsiffran häfda en alla öfriga omständigheter öfverordnad betydelse.

Vidare talade jag något om städers eller orters »gemensamma intresse» och har derå fatt till svar, att blott *fosterlandets* intressen borde beaktas. Ingen kan liffigare än jag acceptera den satsen. Men å ena sidan torde icke kunna förnekas, att ju verkligen lokala intressen förefinnas; litet hvar torde nödgas medgifva, att sådana intressen kanske ofta nog göra sig gällande inom denna Kammare; och å andra sidan vågar åtminstone icke jag för min del påstå, att de alltid eller under alla förhållanden äro oberättigade. Jag tror nemligen att fosterlandets intressen bäst tillgodoses genom befrämjande af de särskilda orternas. Ty jag erkänner icke fosterlandet såsom en abstrak-

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

tion utan såsom egande en fullt konkret tillvaro just i dessa provinser och städer eller hvad man må kalla dem.

Vidare har man påstått att det framåtskridande i städernas utveckling, som jag antagit, icke skulle vara så sannolikt. Jag måste säga att detta argument var det, jag minst hade väntat. Ty det torde väl få anses såsom en känd sak, att just i vår tid, genom de stora tekniska uppfinningarna, genom ett allt mera utbredd användande af ångan och elektriciteten m. m., de särskilda ländernas kapitaltillgångar äro stadda i oerhörd ökning och deraf följande varuproduktion och omsättning likaså. Då nu öfverallt af naturliga skäl städerna, såsom centralpunkter för den ekonomiska verksamheten, oupphörligen växa och gå framåt, så vet jag sannerligen icke hvarför icke äfven städerna i vårt land skulle få antagas komma att dela detta framåtskridande. Nu just skulle väl annars de lyckliga följderna särskildt af vårt storartade jernvägsbyggande komma att i dylik riktning göra sig märkbara.

Hvad beträffar de anmärkningar, som framstälts i anledning af mitt förslag att Kristianstad skulle bilda en egen valkrets, så hafva dessa anmärkningar redan blifvit bemötta, och jag vill endast erinra att, då grundlagen i fråga om riksdagsmannavalen särskiljer stad och land och för detta särskiljande lägger till grund den *judiciela* indelningen, det måste vara ett fel att personer, som i judicielt hänseende tillhöra staden Kristianstad, deltaga i riksdagsmannaval med Villands härad och icke med sagde stad. Också torde man kunna med skäl hoppas att, sedan uppmärksamheten blifvit väckt härå, det felaktiga förfarandet skall komma att vinna rättelse.

Da man talat om de svårigheter, som skulle uppkomma, derest den nya indelningen blefve tillämpad vid partiela val, så ber jag att få fästa uppmärksamheten dera, att de flesta af dessa svårigheter skulle häfvas, derest man underlåte att dividera valkretsarnes antal städer i deras representant. Detta matematiska förfaringssätt är icke här på sin plats och det mynnar ut i det orimliga att vilja, så att säga, upplösa en person i bråkdelar. Föröfrigt äro vi väl icke utan all erfarenhet i fråga om den praktiska sidan af förberörda »svårigheter». Såsom Kammaren torde känna, egde Hernö socken i södra Ångermanlands domsaga att deltaga i denna domsagas riksdagsmannaval år 1872. Med sagda års slut upphörde dock Hernö socken att tillhöra nyssnämnda domsaga och förenades i judicielt hänseende med staden Hernösand, hvadan den också egde att deltaga i det riksdagsmannaval som, i anledning af förut utsedde representantens död, af den valkrets, hvartill Hernösand hörde, den 15 Januari 1873 förrättades. Detta val blef öfverklagadt på den grund, bland annat, att Hernöboarne redan förut med södra Ångermanlands domsaga deltagit i riksdagsmannaval och saledes måste anses redan förut ega en representant i Andra Kammaren. Valet blef dock fastställt af Konungens Befallningshafvande, som fann berörda skäl icke kunna föranleda valets upphäfvande, och häröfver anförda besvär ogillades af Kongl. Maj:t, som dock icke pröfvade det nu ifrågavarande skälet, emedan Kongl. Maj:t fann valets utgång icke hafva kunnat påverkas deraf, huruvida Hernö församling i valet deltagit eller icke. De, som anse den enskilde riksdagsmannen såsom representant icke för svenska folket, utan

för sin valkrets, hafva således redan haft exempel på en dubbelrepresentant i denna Kammare; men jag frågar — hvilka »svårigheter» hafva väl häraf låtit sig förspörja?

Jag har icke mycket mer att tillägga. Då jag började mitt första anförande i denna fråga, var det med det öppna tillkännagifvandet, att jag nogsamnt insåge att många olika meningar kunde göra sig gällande i fråga om den föreliggande valkrets fördelningen, men jag var dock icke nog förståndig att inse, att, om man också blifvit insatt i representantkammaren med det bestämda åliggandet att noga pröfva der förekommande ärenden, man likväl stundom icke borde ställa sig detta åliggande till efterrättelse, för att icke brista i »takt» emot vederbörande Utskott. Den åsigt, som i denna riktning blifvit anförd, skulle dock leda derhän, att Utskotten blefve Riksdag; om nemligen hvad Utskotten föreslagit skulle a priori anses godt och tillfredsställande, förstär jag icke annat, än att öfrige representanters befattning med sakerna vore fullkomligt öfverflödig. Jag kan nu emellertid, i trots af allt, icke gå ifrån, att icke Utskottets förslag lemnar rum för berättigade anmärkningar, och jag vidhåller derjemte min öfvertygelse, att med de ändringsförslag, jag framställt, det i någon mån, efter vissa principer, mera skulle närma sig grundlagens bud än hvad det gör i sin ursprungliga form. Men då jag både offentligt och enskildt blifvit underrättad om att ett vidhållande af mitt rörande denna del af frågan framställda yrkande icke skulle leda till annat resultat, än att man erhöle någonting sämre än det man genom antagande af Utskottets förslag oförändradt skulle få, vill jag icke vidhålla nyssberörda yrkande, helst som de väsentligaste delarna af mitt ändringsförslag igenfinnas i andra talares yrkanden och sålunda i alla fall komma under pröfning. Jag tar alltså tillbaka mitt yrkande i afseende a första afdelningen af förevarande utskottsbetänkande.

Hvad deremot angår den andra afdelningen deraf, eller den hemställan, med hvilken Utskottet afslutat betänkandet, så måste jag, på de grunder jag redan anför, vidhålla mitt i detta hänseende gjorda yrkande. Då 83 § Regeringsformen stadgar: »ej må någon för framtiden gällande förklaring af grundlagarne stadgas, utan på det sätt, som vid ändringar i dem iakttagas bör» och Utskottets aktade ordförande öppet tillkännagifvit att ifrågavarande hemställan verkligen tillkommit för att fullända eller förtydliga ett efter Utskottets mening ofullständigt grundlagsbud, så torde saken icke kunna på mer än ett sätt betraktas; och jag yrkar därför fortfarande afslag å denna punkt.

Herr Haggström: Den förste talaren, som i dag hade ordet i denna fråga, yttrade, att det förvånade honom mycket mera att han icke hört något klander öfver Utskottets förslag från landsbygdens representanters sida, än att han hört sådant uttalas från städernas representanters sida. Det får jag bekänna att, om Utskottet verkligen väntat sig något klander, Utskottet trott detta snarare skulle komma från landsrepresentanternes än stadsrepresentanternes sida. Emellertid har också från den förstnämnda klander framkommit, och den ärade representanten från Dalarne har funnit att Utskottet icke väl förfarit deri att Utskottet föreslagit 30 valkretsar, då det mycket väl kunnat

Angående vissa städers indelning i valkretsar.
(Forts.)

*Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)*

bibehålla deras nuvarande antal 28. Andra åter igen hafva sagt, att Utskottet tagit en för hög medelsiffra och därför bort tillägga ytterligare tre valkretsar till de af Utskottet föreslagna. Det vill nästan synas som om, när man å ena sidan yrkat att valkretsarnes antal fortfarande skall förblifva 28 och å andra sidan vill att dessa skola ökas till 33, Utskottet träffat det rätta, då Utskottet framställt ett förslag med 30 valkretsar. Då grundlagsstiftarne förordnat om huru många personer på landsbygden och i städerna skola väljas till riksdagsmän, är det gifvet att de tänkt sig en viss proportion mellan representanterne för städerna och landsbygden. Ser man nu efter huru förhållandet gestaltade sig 1867, eller första gången efter nya statskicketts tillämpning, så finner man, att af 190 representanter 135 utgjorde representanter från landsbygden och 55 från städerna. Nu efter tio års förlopp gestaltar sig förhållandet så, att städernas representanter äro till antalet 60 och landsbygdens 138. Således, under det antalet representanter för landsbygden ökats med endast tre, hafva representanterne för städerna ökats med fem. Den proportion mellan stads- och landsrepresentanterne, som fans 1867, förefinnes således icke numera. Detta oaktadt har Utskottet ändock velat åt städernas representanter bereda två platser till i denna Kammare, ehuru man kunde säga att, med de af mig omnämnda siffror för ögonen, det skulle vara mera skäl att åtminstone bibehålla deras nuvarande antal, om man icke nedsatte detta, än att öka antalet. Men Utskottet har ansett sig böra i denna grannliga fråga se saken någorlunda i stort och icke vara alltför njuggt, hvarföre äfven åtskilliga af Kammarens ledamöter förklarar sig belättna med hvad Utskottet föreslagit.

Den talare, som sist hade ordet, upprepade en anmärkning, som han gjort redan i går, och fäste sig särskildt vid Hallands städer. Han yttrade dervid, att det vore onödigt att Halmstad och Engelholm skulle utgöra en valkrets, ty om man lydt grundlagens bud, att länsvis ordna valkretsarne, hade Halmstad bort göras till en egen valkrets och Engelholm förenas med Skånes småstäder till en valkrets. Strax derpå föreslog han likväl, att till de fyra halländska städerna skulle förläggas en af de bohuslänska städerna för att deraf bilda en valkrets. Längre räckte således icke hans konsekvens och således var det dermed icke mycket bevändt, men ändå märkvärdigare föreföll det mig, att, sedan han talat om den enskilde representantens pligt och skyldighet att granska Utskottets åtgärder och blygsamt förklarar att han ansåg sitt förslag vida bättre och mer öfverensstämmande med grundlagen än Utskottets, han det oaktadt i slutet af sitt anförande återtog sitt ändringsförslag. Är man fullt öfvertygad om rättmätigheten af den sak man förfäktar, så kan jag icke begripa, huru man kan vilja återkalla ett deri framställt yrkande. Det måtte under sådana förhållanden ej vara så alldeles allvarligt menadt med den uttalade öfvertygelsen.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson: Om det än måste erkännas, att Utskottets arbete rönt rätt mycket bifall i Kammaren, har man dock äfven fått bekräftelse på den gamla sanningen, att det är omöjligt att göra alla till lags. Utskottet har ej heller hoppats kunna göra detta,

men har dock, såvidt möjligt varit, sökt handla på rättvisaste sätt, hvilket jag äfven förmodar, att Kammarerna ämnar göra. Utskottet har försökt att sätta sig in uti förhållandena såväl i fråga om landsbygden som städerna samt bemödat sig att så afväga deras rättigheter å begge hållen, att man icke onödigtvis lemnade den ena sidan en fördel på samma gång man gjorde den andra en orättvisa. Härförutom har Utskottet uppställt trenne grundsatser, som det under sitt arbete sökt följa. Den ena är den, som finnes uttryckt uti grundlagens stadgande, att städernas valkretsar skola såvidt ske kan ordnas länsvis; den andra grundsatsen har varit att så mycket som möjligt söka behålla det bestående, der ingen ändring varit af behovet pakallad, och den tredje att göra den ifrågavarande regleringen sådan, att, då en ny reglering nästa gång ifrågakommer, så få ändringar och rubbningar som möjligt af den förra behöfva göras. Inom Utskottet trodde man äfven att städernas invånare skulle vara belättna med att dessa grundsatser följdes, emedan det är tydligt och klart, att, om ändringar och stora omkastningar uti ifrågavarande hänseende ofta förekomma, svårigheter skola uppstå för en representant, hvilken annars otvifvelaktigt skulle hafva blifvit omvald, att åter vinna säte inom representationen, hvarigenom mången gång det allmänna komme att lida.

Jag skall nu med några ord söka visa, huru Utskottet lyckats i tillämpningen af nämnda grundsatser. Med afseende å den första grundsatsen, som rörde valkretsarnes ordnande länsvis, finner man — jag tror icke att detta blifvit förut påpekadt; men skulle så hafva skett, torde det ursäktas mig, att jag upprepar det — att af de 30 föreslagna valkretsarne 23 blifvit ordnade fullt länsvis, 6 tillhöra två län samt 1 tre län. Jemför man denna indelning med den nu gällande, af Kongl. Maj:t uppgjorda, finner man att, af de i denna indelning upptagna 28 valkretsar — jag talar naturligtvis icke om sådana valkretsar, hvilka bildas af städer med öfver 10,000 invånare — 21 tillhöra ett län, 5 två län och 2 tre län.

I fråga om den andra grundsatsen, enligt hvilken så få rubbningar som möjligt i det bestående borde göras, visar det sig att Utskottet låtit 18 valkretsar förblifva alldeles oförändrade. 6 valkretsar hafva undergått en obetydlig förändring. Så har t. ex. valkretsen Wexjö-Eksjö-Wimmerby blifvit ökad med det lilla Borgholm, som tagits ifrån valkretsen Westervik-Oskarshamn, och detta har skett för att åstadkomma en jemnare fördelning med afseende å folkmängden. På samma sätt har Utskottet gått till väga med valkretsarne Strengnäs och Eskilstuna, å ena, och Nyköping-Torshälla-Mariefred-Trosa, å andra sidan, i det att Strengnäs blifvit skild från den förra valkretsen och lagd till den senare, under det att Torshälla blifvit skild från den senare valkretsen och lagd till den förra. Likaså har af valkretsen Westerås-Köping-Enköping sistnämnda stad förenats med den valkrets, som bildas af städerna inom Stockholms län. De egentliga förändringarne hafva egt rum med den valkrets, som bildas af Hallands städer, hvilka vid 1875 års slut egde en folkmängd af 12,853 invånare. Halmstad har tagits från denna valkrets och förenats med Engelholm i stället för Helsingborg, som ensamt skulle bilda en särskild valkrets. På samma sätt har Utskottet förfarit med städerna i

*Angående rissa
städers indelning i valkretsar.
(Forts.)*

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

Norrländ, der den valkrets, som utgjorts af Hernösand med flera städer, och som vid nyssnämnda tidpunkt egde tillsammans 13,570 invånare, samt valkretsen Sundsvall-Ostersund, hvilka vid samma tid egde tillsammans öfver 11,000 invånare, undergått den förändring, att Sundsvall skulle bilda en ensam valkrets för sig och Östersund tillsammans med Hernösand utgöra en valkrets.

Man har från stadsrepresentanternas sida klandrat Utskottet för det att Utskottet skulle hafva satt siffrorna allt för höga i fråga om valkretsarnas invånareantal. I min tanke hafva dessa smärre städer, om hvars fördelning i valkretsar det nu är fråga, redan fått en icke obetydlig fördel genom grundlagens stadgande, att antalet invånare uti hvarje valkrets skall utgöra mellan 6,000 och 12,000 — en fördel, som bör kunna fullt motväga olägenheterna deraf att antalet af de representanter, som dessa städer ega sända till Riksdagen, icke under en 10 års period kan ökas, såsom förhållandet är med de valkretsar, som utgöras af städer med 10,000 invånare och deröfver äfvensom med valkretsarna på landsbygden. Skulle man nu, såsom här blifvit påyrkadt, öka antalet af de valkretsar, uti hvilka dessa smärre städer fördelas, genom att i allmänhet bestämma invånareantalet i dessa valkretsar till 6,000 à 7,000, erhöles dessa städer en ny fördel, d. v. s. de finge en fördel, som skulle två gånger motsvara de olägenheter, jag nyss papekat. Betänker man nemligen att en valkrets på landet kan hafva fullt 40,000 invånare, och att de större städernas invånareantal kan uppgå ända intill 20,000 för att de skola ega att utse 2 representanter, torde man icke kunna påstå, att de smärre städerna lida någon orättvisa eller att det sätt, hvarpå valkretsindelningen för dem blifvit föreslagen, står i strid med grundlagens anda och mening.

Hvad beträffar de öfriga anmärkningar, som framstälts emot Utskottets förslag, hafva de redan till största delen af andra blifvit besvarade, och kunna följaktligen af mig förbigås. Jag skall emellertid bedja att med några ord få bemöta den anmärkning, som i går gjordes af Herr Wieselgren och som han i dag upprepat, hvilken anmärkning gick ut på att visa olämpligheten af att vid indelningen i valkretsar förena större städer med mindre, enär de mindre städerna icke skulle komma att utöfva något inflytande på riksdagsmannavalet.

Jag ber att härvid få göra den anmärkningen, att denna uppfattning grundar sig helt och hållet på förutsättningen om en mellan städerna rådande jealousy, eller att nödvändigtvis hvardera staden för sig skulle vilja tillsätta riksdagsman. Jag vill icke, i likhet med Herr Liss Olof Larsson, anställa någon jemförelse, hvar den största intelligensen är att söka, i de sma eller stora städerna, men jag är öfvertygad, att man i hvilka som helst ådagalägger så mycken intelligens, att man väljer den bäste, vare sig denne finnes i den största eller minsta staden inom valkretsen. Ty den olägenheten komma vi icke ifrån, huru vi än ställa oss, att icke den ena staden kan genom att disponera större röstetal utöfva större inflytande än den andra.

Herr Wieselgren gjorde nyss den anmärkningen, att hans ändringsförslag bättre följde grundlagens bud, att indelningen i valkretsar bör så vidt ske kan göras länsvis, men hvarigenom han kommit till lägre invånareantal, hvilket Utskottet i hans tycke icke velat. Emot hans

förslag tror jag likväl man också kan invända, att man skulle kunna uppställa äfven andra valkretsar och i vissa fall sätta tillsammans dessa med en folkmängd af närmare 12,000 i hvarje grupp, och det oakadt bättre än han i somliga fall iakttaga länsindelningen; och således ända halla sig inom grundlagens gränser.

Angående vissa städers indelning i valkretsar.
(Forts.)

Jag tror emellertid, att Utskottet försökt medla emellan bada ytterligheterna och att härutinnan, såsom i många andra fall, medelvägen torde vara den riktigaste; ty hyllar man den ena eller andra ytterligheten härvidlag, begär man säkert i denna fråga en orättvisa.

Den efter mitt förmenande viktigaste anmärkning, som här framställts, gälde det sista tillägget uti Utskottets förslag, och berörda anmärkning sönderfaller egentligen uti tvenne. Den första rörde huruvida det *sätt* Utskottet föreslagit — nemligen att den nu blifvande regleringen icke skall tillämpas förr än nya val för Andra Kammaren i hela riket första gången komma att förrättas — huruvida detta är grundlagsenligt eller icke. Den andra delen af anmärkningen gäller, huruvida Kammaren eger rätt att bestämma, *när* den reglering, som nu vidtages, skall inträda i gällande kraft och för huru lång tid den skall vara gällande.

Hvad då beträffar den första anmärkningen, så torde det vara lätt att genom ett exempel visa, att, så vidt någon förnuftig mening skall ligga uti vår nu gällande grundlag, måste Utskottets åsigt också vara riktig. Jag vill blott nämna följande: för den händelse Utskottets förslag godkännes, så att Strengnäs skiljes från Eskilstuna och lägges till Nyköping m. fl. städer, och om representanten för valkretsen Strengnäs—Eskilstuna skulle afgå — huru bör man då gå till väga? Skall Eskilstuna välja en ny representant och Strengnäs alldeles icke deltaga i valet, eller skall Strengnäs välja och Eskilstuna icke deltaga deri? Skall Torshälla deltaga i valet jemte Eskilstuna? Detta kan vara en smaksak. Emellertid betviflar jag att Herr Rubenson någon sin skall kunna genomföra den grundsats, han framställt, och försvara den såsom riktig. Min fulla öfvertygelse är, att hans åsigt icke låter sig genomföras, icke är öfverensstämmande med grundlagen; och många flera exempel kunde framdragas för att visa omöjligheten deraf.

Vidare har man både i går och i dag, om ej offentligen så enskildt, hört ledamöter af Kammaren yttra, att man helt enkelt, om någon ledighet inom dessa valkretsar uppstode, borde låta de större städerna, såsom t. ex. Helsingborg i den nu varande valkretsen Helsingborg—Engelholm, hvilken senare enligt Utskottets förslag skulle frånskiljas, välja, medan öfriga städer, som förut tillhört samma valkrets, icke behöfde deltaga i valet, eftersom den representant, som af den ena staden väljes, ju icke representerar den eller den staden, utan är en representant för hela riket. Härvid ber jag att få erinra, att ledamöterna af denna Kammar utses för tre år, samt att, då någon ledamot genom döden eller af annat skäl afgår, måste *fyllnadsval* anställas, hvilket enligt vanliga och rigtiga grunder väl bör företagas af samma område, som första gången verkställt valet; och detta synes mig vara fullt riktigt. Jag kan för min del omöjligen gå in på, att grundlagen skulle vara sådan, att en del medborgare, hvilka uppfyllt

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

alla anspråk på att vara behörigen kvalificerade för utöfvande af valrätt, skulle kunna helt och hållet betagas denna rätt.

Om jag lyckats att i någon mån visa, att Utskottets åsigt är riktig, så lär jag väl ock hafva ådagalagt, att den reglering af valkretsarne, som af Kongl. Maj:t senast gjorts, måste gälla ända till dess de val inträffa, som härnäst skola förrättas för Andra Kammaren i hela riket. Om detta åter är riktigt, så kan den reglering, som Andra Kammaren nu står i begrepp att vidtaga, icke komma att tillämpas förr än dylika val till Andra Kammaren nästa gång skola anställas. Är detta återigen en sanning, så följer ock häraf, att Utskottets förslag ingalunda kan anses innefatta något försök till förklaring af hvad vår grundlag åsyftar i detta ämne, utan Utskottets ledamöter hafva endast velat gifva en praktisk anvisning för att slippa ifrån möjliga olägenheter. Det har hvarken varit min eller någon annan utskottsledamots mening att derigenom gå lagskipningen i förväg, men uppstår något tvifvel om hvilken tolkning af en fråga man bör föredraga, så må det väl ej vara olämpligt, att en anvisning lemnats huru de möjliga tvifvelsmålen enligt Kammarens åsigt skola lösas, och detta tillvägagaende tror jag vara fullt grundlagsenligt, praktiskt och antagligt.

Hvad åter beträffar de yrkanden, som framstälts af landsbygdens representanter, och de påståenden, som i sammanhang dermed egt rum, att nemligen Utskottet skulle »gått för långt» och »varit för liberalt», så vill jag icke länge uppehålla mig härvid; ty dessa yttranden torde vara tillräckligt besvarade med de genmälen, som från motsatta sidan blifvit framställda. Jag vill endast erinra derom att här det ovanliga förhållande eger rum, att i en fråga, som ej rör Kammaren enskildt, icke Regeringen ensam, icke Regeringen och Riksdagen, de båda statsmakterna tillsammans, icke Riksdagen d. v. s. de båda Kamrarne tillsammans, utan den Andra Kammaren ensam afgör detta ärende, och då slutligen landsortrepresentanterne, till följd af sitt större antal, kunna bestämma denna frågas afgörande, ligger deri en maning att så handla, att man icke nu får skäl att uppstämna de klagomål, som förut många gånger efter min uppfattning utan anledning mot denna majoritet försports.

Herr Torpadie: Jag har icke dristat mig att hos Herr Talmanen begära ordet i denna fråga vid denna sena timme, för att uttala de sma anmärkningar, som jag kan hafva att göra emot Utskottets förslag i sjelfva saken, hvilka anmärkningar blifvit af min ärade granne, Herr Mæchel, framställda, men deremot har jag ansett mig böra uttala de betänkligheter, som jag ansett mig böra hysa mot slutet af Utskottets betänkande och som icke blifvit häfda af hvad Utskottets ärade ordförande anført och icke heller af hvad den siste talaren yttrat.

Skulle ifrågavarande paragraf i Riksdagsordningen innehålla någon otydlighet, som tarfvat förklaring, så bör denna meddelas i samma ordning som för grundlags stiftande eller ändring är bestämd. Innehåller åter 13 § 3 mom. Riksdagsordningen någon brist, som behöfver fyllas, eller tarfvas något visst grundlagsbud, sådant som Utskottet föreslagit, så vill jag erinra att grundlag icke skall stiftas af denna

Kammare ensam på grund af dess Enskilda Utskotts hemställan, utan på helt annat sätt.

Angående vissa städers indelning i valkretsar.
(Forts.).

Herr Grefve och Talman! Jag kan icke neka att slutet af Utskottets betänkande lifligt erinrar mig om den dom, som en gång en bekant turkisk härförare uttalade om ett egyptiskt bibliotek. Han sade: innehålla dessa böcker något annat än koranen, ja, då äro de skadliga och böra brännas; och innehålla de något utöfver koranen, då äro de öfverflödiga.

Nu synes det mig att om denna hemställan, som Utskottet gjort, innehåller detsamma som grundlagen, då är den temligen öfverflödig; innehåller densamma något derutöfver, då är den icke riktig. Derföre anser jag Kammaren hafva skäl att besluta att hvad Utskottet i sista punkten hemställt icke må bifallas.

Herr Uhr: Jag vet nog, att tiden är långt framskriden och inser nog, att tålmodet för längesedan börjat tryta, ty det höres mycket väl af de många enskilda samtal, som hållas öfverallt i Kammaren. Så t. ex. kunde jag aldeles icke uppfatta hvad herr Wieselgren sade, då han nyss hade ordet, till följd af sorlet i Kammaren. Att jag icke hörde herr Ola Anderssons yttrande är nu aldeles icke att undra på, då han ju likasom vanligtvis vände ryggen åt flertalet af Kammarens ledamöter och ansåg tillräckligt om hans ord endast hördes till talmansbordet och kunde uppfattas af notarierna.

Jag har nu så många gånger förut bedt såväl honom, hvilken vi alla gerna vilja höra, som de öfriga skänerepresentanterne att då de yttra sig gå fram till talareplatsen, att jag nu icke anser det vidare löna mödan att tala derom.

Jag skulle nu icke hafva begärt ordet, då det ju är lätt förklarligt att ju flera som begära ordet, ju längre tid upptages af diskussionen, om jag icke å andra sidan hade haft den föreställningen att ju flera man hör begära ordet och ju flera man vid talmansbordet ser hafva låtit anteckna sig att deltaga i diskussionen, ju mera bemödar sig hvar och en att fatta sig kort.

Jag vet visserligen att den, som en gång anmält sig att tala i en fråga och sedermera afstår derifrån, vanligen mottages med stor acklamation och man har äfven nu sökt att få mig att afstå från ordet, hvilket jag också i sjelfva verket gerna skulle kunna göra, men, då jag nu en gång fått ordet, vill jag begagna tillfället att säga dem af Kammarens ledamöter, som vilja hafva frågan återremitterad till Utskottet, att, om så skulle inträffa, står saken ändock på precis samma ståndpunkt som för närvarande, ty allt hvad nu i Kammaren blifvit yttrad och till och med ännu vida mera har redan förut blifvit anfördt i Utskottet, der vi hafva plockat med alla dessa städer än hit och än dit, men ändock icke kunnat få något bättre förslag, hvarföre jag för min del yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Engman instämde med Herr Uhr.

Herr Asker: Med anledning af de många anmärkningar som nu blifvit mot Utskottets förslag framställda, kunde visserligen vara åt-

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

skilligt att anföra, men jag förbigår detta och tillåter mig endast att yttra några ord om ett par omständigheter som här blifvit påpekade.

Det har nemligen blifvit sagdt att det kan inträffa att en eller annan af de mera befolkade valkretsarne inom 10 år kan uppnå det för utseende af en riksdagsman stadgade maximiantalet af 12,000 invånare och det kan väl icke gerna bestridas att något sådant är möjligt, men det är därför ingalunda säkert att så skall ske. Skulle nu också så blifva händelsen, hvad inträffar väl då? Jo ingenting annat än hvad som redan vid det sist hållna riksdagsmannavalet egde rum inom två städers valkretsar, och det är just af den anledningen som dessa valkretsar nu blifvit fördelade i tre i stället som förut var fallet i två valkretsar. Således anser jag icke det skälet egentligen böra kunna verka till någon förändring i hvad Utskottet föreslagit.

Den andra anmärkningen gälde sjelfva tilläggsstadgandet i slutet af Utskottets betänkande, i det man velat säga att detta skulle vara en förklaring öfver grundlagen.

För att en sådan förklaring af grundlagen skall kunna afgifvas fördras först såsom vilkor att i grundlagen skall finnas ett lagstadgande, hvaröfver denna lagförklaring skall ega rum, men något sådant finnes icke i grundlagen, ty 13 § 3 mom. Riksdagsordningen föreskrifver alldeles ingenting i fråga om tillämpningen af regleringsförslaget.

Då den nu af Utskottet uppgjorda valkretsindelningen infaller under en 3-års valperiod, har det syntts Utskottet vara lämpligt att på samma gång det uppgjorde ett förslag till ordnande af vissa mindre städer i särskilda valkretsar äfven föreslå ett sätt i afseende å tillämpningen af detsamma, och jag kan icke finna att deruti ligger något mera grundlagsstridigt än då båda Kamrarne samfäldt eller endera Kammaren särskildt beslutar om sina reglementariska föreskrifter eller de ordningsstadganden som gälla för Kammaren. Det finnes deruti åtskilligt som icke är intaget i grundlagen, såsom t. ex. om talmanssammanträde, om rättigheten att framställa spörsmål till Konungens rådgifvare m. m., men icke kan man därför säga att dessa ordningsstadgar utgöra grundlagsförklaringar.

Sjelfva slutstrofen i Utskottets hemställan är ju icke annat än ett fyllnadsstadgande och en reglementarisk föreskrift som gäller sjelfva tillämpningen af beslutet.

Anser Kammaren det oaktadt det sista tillägget för ett öfverflödsarbete och vill stryka ut det, så gerna för mig; man kan ju sätta punkt efter ordet »Haparanda» och låta betänkandet sluta der, men nog är jag för min del öfvertygad att Kammaren handlar både origtigt och oklokt, om den beslutar något sådant. Jag har icke heller anledning tro att lagstiftaren sjelf skulle hafva ansett detta tillägg såsom en grundlagsförklaring eller såsom tillkommet för att på något sätt förnärma grundlagen bud.

Jag har endast velat tillägga detta och vidhåller för öfrigt hvad jag i går i ämnet yttrade.

Herr Behmer: Innan diskussionen i denna fråga afslutas, ber jag att få å nyo upprepa det yrkande jag i går framstälde, nemligen att Utskottets förslag måtte bifallas med den ändring att städerna i Stock-

holms län måtte tillsamman utgöra en valkrets för sig och Vesterås, Köping och Enköping en, såsom förut varit fallet, ty det är ju en ganska billig begäran att en valkrets, som redan förut utgöres af 6 städer inom ett län, måtte få slippa någon vidare tillökning från ett annat län, allrahelst som derigenom icke uppkommer någon svårighet vid anordnandet och icke den minsta ändring i Utskottets förslag för öfrigt deraf behöfver ske. Jag anhåller således att Kammaren måtte bifalla denna min hemställan.

*Angående vissa
städers indelning i valkretsar.
(Forts.)*

Herr Johannes Larsson i Blekan: Jag skulle gerna hafva ställt mig Kammarens önskan till efterrättelse och afstått från ordet, men jag kan likväl icke göra det af två skäl. Det ena skälet är att jag icke ofta upptager Kammarens tid och det andra och hufvudsakliga skälet är att, då nu är tillfälle för Andra Kammaren att uttala sig öfver städernas valkretsindelning, hvar och en som har en afvikande mening från Utskottets bör uttala denna, på det, om han gör sig skyldig till en missuppfattning, denna må blifva rättad, och detta är icke någon liten fördel. Jag har icke begärt ordet för att anhålla om återremiss, utan derföre att jag icke har rätt fattat, huru Utskottet med ledning af grundlagen kunnat komma till en sådan valkretsindelning som den föreslagna. Grundlagen föreskrifver i 13 § 3 mom. Riksdagsordningen:

»I hvarje stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen. Öfriga städer skola första gången af Konungen och derefter hvart tionde år af Kammaren, ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda valkretsar, som hvardera utse en Riksdagsman, och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sextusen och högst tolf tusen».

Enligt den sista bestämmelsen är enligt min uppfattning i grundlagen stadgadt att de städer, som icke hafva tiotusen invånare, de må nu vara huru nära denna siffra som helst, icke sjelfva få utgöra en valkrets. Nu har Utskottet likväl tillåtit Landskrona att utgöra en valkrets och Helsingborg att jemväl utgöra en sådan.

Under diskussionen har jag hört att den allmänna meningen är, att man hade rätt att bestämma en valkrets af sådana städer, hvilkas invånareantal uppginge till en medelsiffra mellan 6,000 och 12,000, men grundlagen lemnar icke något stöd för ett sådant förfarande och enligt min uppfattning torde uppställandet af denna medelsiffra icke vara rätt. Denna jemkning, som Utskottet nu verkställt, medför också en stor fördel för städerna med den högst betydliga tillväxt i valkretsar, som de för hvarje valperiod erhålla. Hvad landet deremot angår, så är för deras befolknings valrätt en bestämd siffra uppställd, och om valkretsarne på landet gå aldrig så nära denna höga siffra, så få de dock ingen ökning derför. Nu säger man visserligen, att man i det närmaste följt den förra indelningen. Det är sant, men denna indelning har icke af Kammaren blifvit pröfvad.

Som jag redan nämnt har jag intet bestämdt yrkande att framställa, utan har endast velat uttala min åsigt om och uppfattning af saken, nemligen att jag icke gillar den tydning och tillämpning af

Angående vissa
städers indel-
ning i val-
kretsar.
(Forts.)

grundlagen, som är af det Enskilda Utskottet antagen och följd vid nu verkställd indelning af städernas valkretsar.

Herr Uhr: Jag vill endast trösta den siste talaren med att äfven hans anmärkning varit föremål för Utskottets öfverläggning, samt derjemte upplysa honom om, att Kongl. Maj:t redan vid första indelningen af valkretsarne tolkat grundlagen så, som Utskottet här gjort.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen upptog först de meningar som förekommit beträffande förra delen af Utskottets förslag samt gaf enligt dem propositioner dels på bifall, dels på återremiss, dels på hvart och ett af de olika yrkanden, Herrar Behmer och Clairfelt framstält; och som den förstnämnda af dessa propositioner besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren således bifallit Utskottets förslag uti ifrågavarande del.

Vidkommande åter Utskottets slutliga hemställan, hade i afseende å densamma yrkats dels bifall och dels afslag. I enlighet med dessa yrkanden framställde Herr Talmannen propositioner samt fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Men som votering likväl begärdes, blef i anledning deraf en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Enskilda Utskottet slutligen hemställt i utlåtandet N:o 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets hemställan.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, utföll med 75 ja mot 42 nej; och hade Kammaren således beslutit enligt ja-propositionen.

§ 4.

Herr Talmannen tillkännagaf, att, enligt mellan Herrar Talmän träffad öfverenskommelse, gemensamma omröstningar komme att anställas Lördagen den 22 i denna månad.

§ 5.

Herr R. Ehrenborg erhöi, på derom anmäld begäran, ledighet från riksdagsgöromålen under 10 dagar från och med den 26 innevarande April.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $3\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.